

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA**

A

**VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Zuzana Soukupová

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Zákon o ochraně osobních údajů a jeho dopad na policejní praxi

Autor: Zuzana Soukupová
Vedoucí práce: Doc. JUDr. Jan Hejda, Ph.D.
Studijní program: B7507 Sociální pedagogika
Datum odevzdání: 30. dubna 2008

Z a d á n í b a k a l á ř s k é p r á c e

Název práce: **Zákon o ochraně osobních údajů a jeho dopad na policejní praxi**

Zadání práce: Práce bude zaměřena na problematiku ochrany osobních údajů získávaných a zpracovávaných orgány policie při plnění jejich úkolů, zejména v souvislosti s vyhledáváním a stíháním trestné činnosti. Bude se zabývat pojmy, významem a dalšími specifiky nakládání s osobními údaji při policejní činnosti, zejména vztahem mezi jejich získáváním, zpracováním a uchováváním a zákonnou ochranou.

Jméno studenta: Zuzana Soukupová

Ročník: 2.

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Vedoucí práce: Doc. JUDr. Jan Hejda, Ph.D.

Katedra: Společenských věd FM VŠE

Termín zadání: 2. března 2007

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma
» Zákon o ochraně osobních údajů a jeho dopad na policejní praxi «
jsem vypracovala samostatně.

Použitou literaturu a podkladové materiály
uvádím v přiloženém seznamu literatury.

Hradec Králové, duben 2008

.....

podpis studenta

P o d ě k o v á n í

Ráda bych poděkovala

Doc. JUDr. Janu Hejdovi, Ph.D.,
za vedení a konzultační pomoc při zpracování mé práce.

Dále vedoucímu skupiny správy a kontroly osobních údajů kanceláře policejního
prezidenta Policejního prezidia ČR plk. JUDr. Ladislavu Adámkovi.

A n o t a c e

Zákon o ochraně osobních údajů a jeho dopad na policejní praxi

Práce podává základní přehled problematiky ochrany osobních údajů, zejména jejich získávání, zpracování a uchovávání v policejní praxi. Nezbytná část je věnována i způsobu jejich ochrany. Seznamuje proto se základními pojmy, významem ochrany osobních údajů a s právními předpisy, včetně interních norem Policie ČR vydaných k jejich aplikaci. Je určena i pro základní orientaci příslušníků a zaměstnanců Policie ČR v dané problematice.

Úvod.....	8
1 Smysl ochrany osobních údajů.....	10
1.2 Ochrana osobních údajů v rámci Policie ČR.....	12
1.3 Vymezení pojmu osobní údaj.....	14
2 Vývoj právního základu ochrany osobních údajů.....	15
2.1 Mezinárodně právní úprava.....	16
2.2 Vnitrostátní právní úprava.....	18
2.3 Zákon o ochraně osobních údajů.....	18
2.4 Zákon o Policii České republiky.....	22
2.4.1 Zpracování informací Policií ČR.....	23
2.4.2 Zpracování osobních údajů Policií ČR.....	24
2.4.3 Přístup Policie ČR k informacím.....	27
2.5 Interní úprava.....	27
2.5.1 Nařízení Ministerstva vnitra.....	28
2.5.2 Závazný pokyn policejního prezidenta.....	28
2.5.3 Podmínky pro zahájení zpracování osobních údajů.....	30
3 Zpracování osobních údajů při policejních činnostech.....	31
3.1 Zdroje získávání osobních údajů Policií ČR.....	32
3.2 Způsob zpracování a uchovávání osobních údajů.....	32
3.3 Počátky policejních evidencí.....	33
3.4 Současné policejní evidence (informační systémy).....	34
3.4.1 Příklady policejních evidencí (informačních systémů).....	36
3.4.2 Získávání informací z informačních systémů.....	38
3.4.3 Přístupy do evidencí a jejich monitorování.....	39
3.4.4 Prokazování oprávněnosti a nutnosti přístupu.....	41
4 Kontrola ochrany osobních údajů v Policii ČR.....	41
4.1 Činnost Úřadu pro ochranu osobních údajů.....	41
4.2 Vnitřní kontrolní činnost Policie ČR.....	44
4.2.1 Sankce při porušení povinnosti.....	47
5 Příklady praktických problémů s ochranou osobních údajů.....	48
5.1 Incidenční kontrola Úřadu vycházející z podnětů a stížností.....	48
5.2 Statistika provedených kontrol.....	50
5.3 Příklady pochybení.....	51
5.4 Příklad neoprávněného nakládání s osobními údaji.....	52
6 Závěr.....	54
Seznam použité literatury.....	57
Přílohy.....	59
Příloha č. 1.....	60
Příloha č. 2.....	65
Příloha č. 3.....	70
Seznam zkratk.....	72

Úvod

Ochrana osobních údajů je bezesporu v každé demokratické společnosti jedním z nejdůležitějších práv příslušníků takovéto společnosti, a to vzhledem ke skutečnosti, že se výrazně dotýká soukromí každého jednotlivce. V České republice je tato problematika s ohledem na počátky jejího vnímání a řešení relativně stále novým právním a společenským fenoménem.

Ochrana osobních údajů je sice nedílnou součástí ochrany soukromí každého jednotlivce, ale na druhé straně ochrana soukromí včetně osobních údajů nemůže být absolutní. Nelze jednoduše zakázat shromažďování osobních údajů a další nakládání s nimi, neboť by nebylo možné ani vytvářet telefonní seznamy, poskytovat lékařskou péči či plnit úkoly policie při odhalování trestné činnosti. Na druhé straně institut ochrany osobních údajů nemůže sloužit např. k ochraně chování, které společnost deklaruje jako nebezpečné a ohrožující hodnoty, na nichž je postavena.

Velmi citlivě vnímaná je tato problematika v rámci Policie České republiky (dále jen „Policie ČR“). Především proto, že se zde ve zvýšené míře střetává zájem společnosti na ochraně před nežádoucími společenskými jevy a zároveň zájem každého jednotlivce na ochraně svého soukromí, včetně osobních údajů. Tedy dvě základní lidská práva.

Pro Policii ČR je získávání, zpracování a využívání informací, včetně osobních údajů, jedním ze základních prostředků pro plnění úkolů uložených jí zákony. Aby mohla efektivně plnit svěřené úkoly, musí mít i jistá specifika v oblasti nakládání s osobními údaji. Přesto však i ona musí respektovat soukromí občanů a zasahovat do něj jen v míře nezbytně nutné pro splnění svého úkolu a samozřejmě pak získané osobní údaje náležitě chránit. Právě řešení a nalézání rovnováhy mezi uvedenými lidskými právy výrazně ovlivňuje zpracování osobních údajů v rámci Policie ČR.

V souvislosti s nabytím účinnosti zákona o ochraně osobních údajů č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a zejména na základě tzv. „euronovely“

zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o PČR“), doznala ochrana osobních údajů v Policii ČR značných změn a je jí věnována mimořádná pozornost. Dopad nové právní úpravy se zákonitě projevil ve zvýšené míře ve vydávání vnitřních norem upravujících danou problematiku, neboť tím Policie ČR jako správce plní své povinnosti vyplývající právě ze zákona o ochraně osobních údajů.

Vzhledem k mé profesi příslušníka Policie ČR, kdy mým pracovním zaměřením je problematika ochrany osobních údajů, jsem si zvolila tuto oblast jako téma bakalářské práce. Při své každodenní činnosti, která zahrnuje metodickou i kontrolní složku, se setkávám s různými postoji policistů k dané problematice. Objevují se názory, že dochází k maření práce policie, především při předcházení a vyšetřování trestné činnosti, neboť se policisté obávají plně využívat dostupné informace z policejních evidencí. Důvodem jsou následné obavy z povinnosti prokázat oprávněnost a nutnost jimi provedených dotazů do evidencí a jejich rozsahu při častých kontrolách. Domnívám se, že ke změně těchto postojů může pomoci důkladné obeznámení se s danou problematikou, především vysvětlením jejího významu a nezbytnosti.

Toto je i hlavním cílem mé bakalářské práce, ve které se chci zaměřit na předání základního přehledu dané problematiky, tak aby byla dostupná všem policistům v souhrnné a stručné podobě. Jedná se především definování základních pojmů a právních předpisů upravujících tuto oblast. V závěru práce uvádím konkrétní případy pochybení, které mohou sloužit pro lepší pochopení a konkrétnější představu. Dále se zaměřuji na to, jak se projevilo přijetí zákona o ochraně osobních údajů na policejní praxi, jaká byla v souvislosti s přijetím zákona o ochraně osobních údajů přijata opatření a jak se daří Policii ČR aplikovat ochranu osobních údajů do své policejní práce. Proto jsem se pokusila o zpracování základního a stručného přehledu této problematiky, využitelného i formou výukového materiálu, který by umožnil každému příslušníkovi, a především začínajícímu, bez obav pracovat s osobními údaji.

1 Smysl ochrany osobních údajů

Problematika ochrany osobních údajů se stále více dostává do povědomí nejširší veřejnosti. Součástí práva na ochranu soukromí každé fyzické osoby, které je zakotveno jako jedno ze základních lidských práv v čl. 10 Listiny základních lidských práv a svobod¹, je i ochrana jejích osobních údajů. Osobní údaje jsou součástí soukromí každého z nás a právo na jejich ochranu se v moderních demokratických společnostech považuje za samostatné základní lidské právo. Jedná se o právo každého na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Ochrana osobních údajů je tedy věcí každého občana a každý je oprávněn bránit se proti neoprávněným zásahům vůči osobním údajům. Každý občan by si měl toto své právo i uvědomit a dát mu váhu, která mu náleží. Základní zásadou problematiky zpracování osobních údajů je, že s osobními údaji lze oprávněně nakládat pouze se souhlasem občana, nebo v případě zákonného zmocnění.

Cílem ochrany osobních údajů, tak jak je dnes v právním řádu České republiky zakotvena, není bránit používání osobních údajů, ale jejím jediným deklarovaným „cílem je zabránit zneužití osobních údajů a zároveň umožnit zpřístupnění osobních údajů k legálním účelům.“²

Ani Policie ČR nemůže společností přijatá a v zákonech stanovená pravidla nerespektovat nebo dokonce porušovat a zasahovat do soukromí občanů více, než je nezbytně nutné pro plnění jejích zákonných úkolů. Rovněž ale není jisté v zájmu společnosti, stejně jako jednotlivců, aby Policie ČR pracovala s nedostatkem informací, nebo likvidovala své informace, včetně osobních údajů, které potřebuje pro plnění svých úkolů. Policie ČR při plnění svých úkolů a při plnění dalších povinností stanovených jí právními předpisy nakládá s osobními údaji ve zvýšené míře.

¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

² Matoušová, M., Hejlík, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana. Knížka pro praxi*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003. s. 9-10

Ke shromažďování a zpracování osobních údajů totiž dochází např. při zjišťování totožnosti osob, vedení evidencí, zpracování trestních nebo přestupkových spisů, výměně údajů s jinými orgány, pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách či při řadě dalších činností. Proto činnost Policie ČR stejně jako ostatních státních orgánů a organizací, fyzických i právnických osob při zpracování osobních údajů musí být regulována. A tak Policie ČR může provádět uvedené činnosti pouze na základě zákonných ustanovení a v jejich rámci, nebo se souhlasem osob. Rozbor zákonných ustanovení je předmětem následujících kapitol.

O tom, že se nejedná o nepodstatný problém, svědčí i občasné medializované případy o nedostatečné ochraně osobních údajů v hromadných sdělovacích prostředcích. Pro práci Policie ČR má velký význam především zpracování osobních údajů v policejních evidencích. Vedení těchto evidencí je založeno na obecném zákonném zmocnění uvedeném v zákoně o PČR, nebo na základě výslovného zákonného zmocnění, např. vedení evidence o vydaných zbrojních průkazech a licencích a jejich držitelích, o registrovaných zbraních, provozovaných střelnicích³. Policie ČR je tedy správcem několika desítek různých evidencí, vytvořených ke stanoveným účelům a ohlášených Úřadu pro ochranu osobních údajů. K prvotnímu objasnění je nutno však uvést, že každý příslušník má podle zaměření své pracovní činnosti přístup pouze k určitým evidencím. Vzhledem k celkovému počtu zhruba 44000 policistů v České republice má však přesto k některým evidencím přístup až několik desítek tisíc policistů. Zřizováním přístupů do těchto evidencí, jejich monitorování a opatření k jejich kontrole jsou věnovány v této práci samostatné kapitoly. Ze svého pohledu na pracovní činnost policistů usuzuji, že jejich práce bez přístupů do těchto evidencí by byla zcela nepředstavitelná. Ať už se jedná o práci např. služby dopravní policie, služby pořádkové policie, především však služby kriminální policie a vyšetřování. Proto, aby veškeré používání nebo-li nakládání s osobními údaji bylo jen v zákonných mezích, je nutné neustále vzdělávat v problematice ochrany osobních údajů každého jednotlivého policistu. O tom, že ani Policie ČR nepodceňuje ochranu osobních údajů, svědčí opatření prezentovaná v následujících částech předložené práce.

³ § 71 odst. 2 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona, ve znění pozdějších předpisů.

1.2 Ochrana osobních údajů v rámci Policie ČR

Ochraně získaných informací, včetně osobních údajů je v posledních letech Policií ČR věnována maximální pozornost. Znalost základních principů zpracování osobních údajů a právních předpisů upravujících danou problematiku, včetně vnitřních předpisů tzv. interních aktů řízení, se stává součástí výukových programů policejních škol. Již při absolvování základní odborné přípravy bezprostředně po přijetí do služebního poměru, je každý policista seznamován se základy ochrany osobních údajů a je upozorňován na možná rizika s touto problematikou spojená. Náležitá znalost problematiky osobních údajů se stala rovněž nedílnou součástí úspěšného složení služební zkoušky⁴, která po nabytí účinnosti zákona o služebním poměru⁵ je nezbytná k dalšímu setrvání ve služebním poměru.

Jedním z nezbytných kroků ke splnění zákonných povinností Policie ČR a k zajištění jednotného postupu při zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie ČR bylo vydání vnitřní předpisu upravujícího tuto problematiku, a to závazného pokynu policejního prezidenta č. 55/2007, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie České republiky (o ochraně osobních údajů). Příslušníci i zaměstnanci Policie ČR jsou na základě tohoto pokynu seznámeni se základními pojmy, způsoby zpracování a především s povinnostmi pracovníka při zpracování osobních údajů prováděných v rámci plnění úkolů Policií ČR. Součástí pokynu bylo i vydání Dokladu o seznámení se základními pojmy a povinnostmi pracovníka při zpracování osobních údajů⁶, který je po seznámení a podpisu založen do osobního spisu každého příslušníka, nebo zaměstnance a v případě jeho pochybení v této oblasti lze již vyvodit osobní odpovědnost pro porušení povinností. Vydáním tohoto vnitřního předpisu Policie ČR také plní své povinnosti správce příslušných zpracování osobních údajů a odpovídá za ně. Jedná se zejména o povinnost stanovit zaměstnancům rozsah a podmínky zpracování osobních údajů a o povinnost přijmout opatření k zajištění ochrany osobních údajů.

⁴ Viz příloha 1 – Soubor testových otázek služební zkoušky týkající se ochrany osobních údajů.

⁵ § 12 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

⁶ Viz příloha 2 – Doklad o seznámení.

Pro řešení problematiky nejsou vydávány jen interní akty řízení, ale bylo podpořeno i organizačně a personálně. Po nabytí účinnosti zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně osobních údajů“) a tzv. euronovely zákona o PČR, bylo v rámci Policie ČR v roce 2001 k zajištění aplikace ochrany osobních údajů do policejní praxe vytvořeno celkem 120 specializovaných pracovních míst, tzv. zvlášť určených pracovníků. Tito pracovníci jsou zařazeni na Policejním prezidiu, útvarech služby kriminální policie a vyšetřování s celostátní působností a útvarech s územně vymezenou působností, kterými jsou správy krajů a okresní ředitelství. V této souvislosti byl vytvořen organizační článek, který je metodicko řídicím subjektem pro oblast zpracování osobních údajů. Tím je Skupina správy a kontroly osobních údajů kanceláře policejního prezidenta Policejního prezidia České republiky⁷. V náplni její činnosti je zejména metodické řízení zpracování osobních údajů v rámci Policie ČR, kontrola dodržování pravidel zpracování osobních údajů stanovených právními předpisy a interními akty řízení, vyřizování žádostí subjektů údajů. Mimo dalších činností vypracovává a uveřejňuje stanoviska, upozornění a metodické pokyny ke sjednocení postupů v rámci celé Policie ČR.

Stěžejní pracovní činností zvlášť určených pracovníků⁸ na všech úrovních je aplikace interních norem upravujících problematiku ochrany osobních údajů do policejní praxe. Tato činnost se provádí formou školení, konzultací a metodickou pomocí při řešení konkrétních problémů. Další činností je koordinace při vyřizování žádostí občanů o informování o osobních údajích, vztahujících se k jeho osobě. Důležitou a nezastupitelnou činností je kontrolní činnost zaměřená na dodržování pravidel pro nakládání s osobními údaji, a to v plném rozsahu. Tedy nejenom nakládání s osobními údaji pro plnění úkolů Policie ČR, ale i nakládání s osobními údaji příslušníků a zaměstnanců. Jak již bylo uvedeno, základní činností je především metodická a kontrolní činnost. Uvedení pracovníci zajišťují zejména seznamování se základními pojmy, instituty a povinnostmi v problematice zpracování osobních údajů v rámci svého útvaru.

⁷ Rozkaz policejního prezidenta č. 31/2007, kterým se stanoví organizace Policejního prezidia České republiky.

⁸ Viz příloha 3 – Okruhy činností zvlášť určených pracovníků.

Prvotním a základním předpokladem pochopení problematiky a tím i jejího respektování je samozřejmě vysvětlení smyslu problematiky ochrany osobních údajů. Smyslu, který nespočívá v zamezení jakéhokoliv nakládání s osobními údaji, ale ve stanovení pravidel pro nakládání s nimi, pokud je potřebné (a to jak z pohledu zájmu společnosti, tak i z pohledu právnických a fyzických osob). Pozornost je nutno věnovat i vysvětlení již zmiňovanému vztahu lidských práv, a to práva na ochranu soukromí a práva na zajištění bezpečnosti.

1.3 Vymezení pojmu osobní údaj

Orientace v oblasti ochrany osobních údajů se samozřejmě neobejde bez znalosti základních pojmů, s nimiž tato problematika pracuje. Současná právní úprava v podobě zákona o ochraně osobních údajů klíčový pojem **osobní údaj** vymezuje shodně s mezinárodními předpisy jako *„jakoukoliv informaci, týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.“*⁹

Tato poměrně složitá definice užitá v zákoně o ochraně osobních údajů se omezuje na vymezení vztahu údaje nebo údajů k tomu, o kom vypovídá. K jejímu přiblížení lze říci, že osobním údajem se rozumí takový údaj, jehož prostřednictvím můžeme osobu identifikovat a dále jakýkoliv údaj, který se k již takto identifikované nebo identifikovatelné osobě vztahuje. To znamená, že vyjadřuje přímou vazbu mezi reálnou fyzickou osobou a daným údajem, tzn. že osobní údaj je skutečně každý údaj, který je uveden do vztahu k nějaké fyzické osobě¹⁰. Tato vazba vzniká na základě jednoho, ale zpravidla více údajů, jimiž lze danou osobu odlišit od jiných. Fyzickou osobu, k níž byl údaj vztažen, zákon o ochraně osobních údajů vymezuje jako **subjekt údajů**.

⁹ § 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰ Matoušová, M., Hejlík, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana. Knížka pro praxi*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003. s. 21-22

Teorie dále rozlišuje osobní údaje na identifikační a kontaktní, popisné a transakční¹¹. Za **identifikační a kontaktní** osobní údaj je považován takový údaj, který lze použít k úřednímu určení totožnosti osoby, vyskytuje se v úředních záznamech a je používán v oficiálním veřejném styku k identifikaci osoby. Jedná se např. o jméno, příjmení, rodné číslo, datum narození a místo narození, číslo občanského průkazu, číslo cestovního dokladu, adresu trvalého pobytu, osobní evidenční číslo.

Popisným osobním údajem je takový osobní údaj, který sám o sobě nelze (až na výjimky) použít k oficiální úřední identifikaci osoby. Právě u těchto údajů se projevuje problém, co ještě nebo již je osobním údajem. Popisný údaj není osobním údajem, pokud se nevztahuje ke konkrétní osobě. Tento pojem charakterizuje konkrétní osobu, její situaci nebo její jednání (chování) a ve spojení s dalšími údaji přispívá k její bližší charakteristice a tudíž k určitelnosti. V rámci činnosti Policie ČR to může být např. trestní minulost, chování při zadržení, zvláštní znamení, označení „nežádoucí osoba“, popisným osobním údajem subjektu údajů mohou být i osobní údaje dalších osob kolem této osoby.

Za **transakční** osobní údaj je pokládán takový osobní údaj, který vzniká činností správce při zpracování osobních údajů identifikačních a popisných, např. datum udělení trvalého pobytu, doba omezení osobní svobody.

Pokud je tedy známa totožnost osoby, každá další informace, která se jí týká je její osobní údaj tzn. kde pracuje, kolik je mu let, kde bydlí, s kým, zdravotní stav, záliby, zvyklosti, majetkové poměry atd.

Např. o spolupracovníkovi Karlu Vymyšleném, který je příslušníkem dopravní Policie ČR víme, že:

- mu letos v květnu bude čtyřicet let,
- bydlí s manželkou a dětmi ve služební bytě v Praze,
- nosí brýle...),*

* každý z podtržených výrazů je osobním údajem Karla Vymyšleného.

¹¹ Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 3/2007. Vydává Kancelář policejního prezidenta – skupina správy a kontroly osobních údajů.

2 Vývoj právního základu ochrany osobních údajů

Historie právní úpravy problematiky zpracovávání a ochrany osobních údajů je relativně krátká. Ochrana osobních údajů je tak v podstatě novým právním a společenským problémem, první ucelené právní předpisy vznikaly v 70. letech minulého století.

Právní úprava ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky se zakládá na mezinárodněprávních dokumentech věnujících se této problematice. Se vstupem do Evropské unie v roce 2003 se pro Českou republiku staly závaznými i právní akty Evropské unie upravující ochranu osobních údajů. Již předtím však zákon o ochraně osobních údajů do právního řádu České republiky aplikoval ustanovení Směrnice Evropského Parlamentu a Rady Evropské unie č. 95/46/ES, o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a principy zakotvené v Úmluvě č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat¹².

2.1 Mezinárodně právní úprava

Základní dokumenty, které se vztahují k problematice lidských práv a jejich ochraně je třeba hledat v mezinárodním právu. Prvotní úroveň ochrany a práva na soukromí v moderních dějinách lidstva stanovila **Všeobecná deklarace lidských práv** přijatá Valným shromážděním Organizace spojených národů v roce 1948. Tato deklarace, která je považována za jeden z nejvýznamnějších dokumentů všech dob, se ještě nezabývá pojmem osobní údaj jako takovým, ale podřazuje jej pod základní pojem soukromí, které chápe v obecné a široké rovině. Deklarace nepředstavuje závazný právní dokument a má tedy hodnotu pouhého doporučení, přesto však její zásady byly právně stvrzeny v dalších mezinárodních dokumentech¹³.

¹² Matoušová, M., a kol.: *Ochrana osobních údajů v otázkách a odpovědích*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2004. s. 10

¹³ Kučerová, A., Bartík, V., Peca, J., Neuwirt, K., Nejedlý, J.: *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 23

Dalším významným dokumentem se stala **Úmluva o ochraně lidských práv a svobod**, kterou přijala Rada Evropy pod silným vlivem výše uvedené Deklarace v roce 1950 v Římě. Obsahově na ni navazuje a vyznačuje se větší propracovaností a konkrétností. Byla prvním a základním dokumentem Rady Evropy pro oblast ochrany lidských práv a svobod. Postupně byla doplňována dodatkovými protokoly, např. třináctý dodatkový protokol přijatý v květnu 2002 se týkal zrušení trestu smrti. Česká a Slovenská Federativní republika k ní přistoupila v roce 1991 a tato ratifikace přešla na Českou republiku po rozdělení obou států¹⁴.

Předmětem dokumentu **Úmluvy č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat** (dále jen „Úmluva“) je zaručit každé fyzické osobě úctu k jejím právům a základním svobodám, zejména k jejímu právu na soukromý život se zřetelem k automatizovanému zpracování osobních údajů. Úmluva definuje základní pojmy jako je osobní údaj, automatizované zpracování, nebo správce. Dále hovoří o kvalitě údajů, především o stanoveném a oprávněném účelu zpracování v souladu se zákony, přiměřené době jejich uchovávání, o úpravě zvláštní skupiny údajů, jejich zabezpečení a také o právu každé fyzické osoby na informace o jejích uložených osobních údajích v těchto zpracováních. Úmluva stanovila základní zásady, které vyjadřují obecné podmínky přípustnosti zpracování osobních údajů a promítají se v právní úpravě států, jež se zavázaly je začlenit do svých právních předpisů, mezi nimiž je i Česká republika. Úmluva pro Českou republiku vstoupila v platnost dne 1. listopadu 2001¹⁵.

Výbor ministrů Rady Evropy v doporučení R/87/15 o používání osobních údajů v policejní oblasti, schváleném v roce 1987, stanovil pro dosažení větší jednoty mezi členskými státy některé zásady pro zpracování osobních údajů. Tyto zásady neboli doporučení vztahující se na shromažďování, uchovávání, používání a předávání osobních údajů k policejním účelům, byly zapracovány také do tzv. „euronovely“ zákona o PČR. Jako jednu ze základních zásad doporučuje především mít k dispozici nezávislý dozorcí orgán, který stojí mimo policii. V dalších zásadách

¹⁴ Fryšták, M.: *Ochrana osobních údajů a policejní informační systémy*. Časopis Policista. Vydalo MV ČR Odbor prevence kriminality. Praha. Ročník 2003, číslo 7

¹⁵ Kučerová, A., Bartík, V., Peca, J., Neuwirt, K., Nejedlý, J.: *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 337-350

doporučil způsoby nakládání s osobními údaji, včetně jejich bezpečnosti. I když se jedná o doporučení, Česká republika se zavázala tento dokument respektovat v plném rozsahu¹⁶.

Základním dokumentem Evropské unie k ochraně osobních údajů je **Směrnice Evropského Parlamentu a Rady Evropské unie 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a s volným pohybem těchto údajů**. Dokument stanoví povinnost členských států zajistit ochranu základních práv a svobod fyzických osob, a to zejména jejich soukromí v souvislosti se zpracováním osobních údajů. Přitom současně deklaruje, že nelze omezit ani zakázat volný pohyb osobních údajů mezi členskými státy z důvodů ochrany podle přijatých ustanovení¹⁷.

2.2 Vnitrostátní právní úprava

V právním řádu České republiky je ochrana osobních údajů zařazena mezi základní lidská práva a jako taková je tedy chráněna Ústavou České republiky a již uvedenou Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Ochrana osobních údajů je tedy chráněna předpisy nejvyšší právní síly. Případné porušení povinností ochrany osobních údajů nebo povinností při jejich zpracování může být proto i porušením ústavních principů. Východiskem pro úpravu ochrany osobních údajů v právním řádu České republiky byly rovněž i výše uvedené mezinárodní smlouvy, ratifikované Parlamentem České republiky a jimiž je Česká republika vázána. Zákony a další právní předpisy nižší právní síly s nimi musí být v souladu a nesmí jim odporovat. Veškerá další právní úprava vztahující se ke zpracování osobních údajů musí být tedy v souladu a ve shodě s Ústavou České republiky, ústavním pořádkem a zmiňovanými mezinárodními smlouvami¹⁸.

¹⁶ Kučerová, A., Bartík, V., Peca, J., Neuwirt, K., Nejedlý, J.: *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 381-386

¹⁷ Matoušová, M., Hejlík, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana. Knížka pro praxi*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003. s. 11

¹⁸ Kučerová, A., Bartík, V., Peca, J., Neuwirt, K., Nejedlý, J.: *Zákon o ochraně osobních údajů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003. s. 29-30

2.3 Zákon o ochraně osobních údajů

Prvotní snahou o právní úpravu ochrany osobních údajů v České republice byl zákon č. 256/1992 Sb., o ochraně osobních údajů v informačních systémech, který upravoval práva a povinnosti provozovatelů informačních systémů nakládajících s osobními údaji. Motivem pro přijetí byla především snaha vyrovnat se s podmínkami dokumentu Rady Evropy, jímž byla Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat. Zákon ale v podstatě nikdy nebyl v praxi realizován, neboť zákonodárce nestanovil žádné efektivní sankce za jeho porušování a nepodařilo se prosadit zřízení zvláštního nezávislého orgánu, který by na dodržování povinností dohlížel¹⁹.

Při tvorbě nového zákona na ochranu osobních údajů, jehož nutnost vyplývala zejména z našeho předpokládaného přistoupení k Evropské unii, byl kladen důraz zejména na zpracování dosud chybějících institutů a na odstranění nedostatků obsažených v předchozím zákoně. V současné době je tedy základní právní normou v oblasti ochrany osobních údajů v České republice již uvedený **zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů**. Česká republika tento nový zákon přijala proto, aby v jejím právním řádu byla rozšířena práva na ochranu soukromí fyzických osob tak, jak jsou zakotvené v dokumentech zejména Evropské unie. Navíc bylo nutné, aby v České republice působil nezávislý kontrolní orgán. O značné náročnosti a složitosti dané problematiky svědčí i poměrně vysoký počet novelizací tohoto zákona (k datu vyhotovení této práce celkem 17) a navazujících, nově přijímaných ustanovení v dalších právních předpisech.

Prvotními ustanoveními zákona o ochraně osobních údajů se **zřizuje Úřad pro ochranu osobních údajů** a jsou mu svěřovány kompetence ústředního správního úřadu pro oblast ochrany osobních údajů. Jako nezávislý dozorový orgán vyvíjí svou činnost tak, aby se předcházelo porušování zákona a zasahování do práv jednotlivců. Důležitou činností Úřadu pro ochranu osobních údajů je kontrola plnění povinností správci a zpracovateli. S jeho kontrolní činností v rámci Policie ČR se podrobněji seznámíme v kapitole věnované tomuto tématu.

¹⁹ Mates, P.: *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. rozšířené vydání. Praha. Linde 2006. s. 185

Dalším ustanovením je řešena **působnost zákona**. Působnosti zákona podléhá zpracování osobních údajů všemi subjekty bez ohledu na to, zda k němu dochází automatizovaně nebo jinými prostředky. Zároveň se však nevztahuje na zpracování osobních údajů, které provádí fyzická osoba výlučně pro osobní potřebu, a na nahodilé shromažďování osobních údajů. Jako na každý jiný orgán veřejné moci působící v České republice se i na Policii ČR vztahuje zákon o ochraně osobních údajů (*lex generalis*), a to se zvláštní úpravou provedenou zákonem o PČR (*lex specialis*) pro zpracování osobních údajů k policejním účelům²⁰.

Klíčovým ustanovením zákona o ochraně osobních údajů je především § 4, ve kterém jsou vymezeny základní pojmy. Mimo již uvedeného pojmu osobní údaj se především jedná o vymezení pojmu **subjekt údajů**, jímž je označována fyzická osoba, k níž se osobní údaje vztahují. Může se jednat jak o občana České republiky, tak o cizince, důležitý není ani věk či způsobilost k právním úkonům. Subjektem údajů nejsou právnické osoby.

Taxativně zákon vyjmenovává **citlivé údaje**. Jedná se osobní údaje vypovídající „o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuální životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů“²¹. Novela zákona o ochraně osobních údajů č. 170/2007 Sb., nově upravila vymezení, že citlivým údajem nadále není jakýkoliv biometrický údaj, ale pouze takový biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů. Tyto citlivé osobní údaje mají zvláštní postavení a s ohledem na jejich povahu i přísnější podmínky pro zpracování. Mají poměrně velký význam a účelem je zajistit jim zvýšenou ochranu. Důvodem je to, že při nakládání s nimi je nebezpečí zvýšeného zásahu do základních práv a soukromí občana.

²⁰ Mates, P., Čechmánek, B., Hromádka, M., Kramář, K., Rajman, J.: *Policejní právo právní předpisy s komentářem*. 2. aktualizované vydání. Praha. Linde 2004. s. 116

²¹ § 4 písm. b) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Vedle pojmu osobní údaj je dalším podstatným pojmem procházejícím celým zákonem zpracování. „**Zpracováním** osobních údajů se rozumí jakákoliv operace nebo soustava operací, které správce nebo zpracovatel systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky“²². Zpracovávána může být jak jednotlivá informace, tak jejich soubory. Jedná se například o shromažďování údajů, jejich ukládání na nosiče, zpřístupňování, vyhledávání, zveřejňování, uchovávání, třídění a likvidace. Rozhodujícím je systematickosti, která je chápána jako opak nahodilosti. Zákon pak blíže definuje některé z forem zpracování, konkrétně shromažďování, blokování nebo likvidaci. Aby nedocházelo k nedorozuměním, zákon zde výslovně stanovuje, že není důležité, zda dochází k automatizovanému (počítačové databáze) nebo neautomatizovanému zpracování (např. evidenční karty, spisy).

Zákon dále upravuje práva a povinnosti správce a zpracovatele osobních údajů. Při zpracování osobních údajů má rozhodující postavení **správce**. Jím se rozumí subjekt, který určuje účel a prostředky zpracování osobních údajů, provádí zpracování a především za něj odpovídá. Může jím být fyzická i právnická osoba, státní nebo jiný orgán i jakýkoliv soukromý subjekt. Správcem se subjekt stává ze zákona nebo z vlastního rozhodnutí. Zákon umožňuje správci pověřit zpracováním osobních údajů, nebo k němu zmocnit někoho jiného. Zmocněný nebo pověřený se tak stává **zpracovatelem**. Zpracovatel toto postavení získává buď na základě zvláštního zákona (např. zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel stanoví, že krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností jsou zpracovateli osobních údajů pro Ministerstvo vnitra České republiky (dále jen „Ministerstvo vnitra“), které vede informační systém pro potřeby evidence obyvatel), nebo z pověření správcem. Povinnosti stanovené pro správce platí obdobně i pro zpracovatele. „Protože zpracovatel přichází do styku s osobními údaji v podstatě ve stejném rozsahu jako správce, platí zásada, že se na něj vztahují stejné povinnosti při zpracování osobních údajů stejně jako na správce.“²³

²² § 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²³ Mates, P.: *Ochrana osobních údajů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze Nakladatelství Karolinum, 2002. s. 51

Těžiště zákona je v Hlavě druhé, kde jsou vymezena **práva a povinnosti při zpracování osobních údajů**. Zákon zde upravuje povinnosti těch, kdo osobní údaje jiných lidí používají způsobem, který zákon vymezuje jako zpracování. Některá z těchto ustanovení se nepoužijí pro zpracování osobních údajů nezbytných pro plnění povinností správce stanovených zvláštními zákony pro zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti. Právě zde se Policie ČR řídí zvláštními ustanoveními zákona o PČR.

Jednou z nejdůležitějších povinností správce je **povinnost přijmout opatření k zajištění ochrany osobních údajů**. Zákon obecně ukládá správci a zpracovateli přijmout taková opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití osobních údajů. Tato přijatá a provedená opatření je správce nebo zpracovatel povinen zpracovat a dokumentovat. Jedná se především o zabránění přístupu neoprávněným osobám, zabránění neoprávněnému čtení, kopírování nebo přenosu záznamů obsahujících osobní údaje a opatření, která umožní určit a ověřit, komu byly osobní údaje předány. Dále v oblasti automatizovaného zpracování osobních údajů zajistit, aby systémy používaly pouze oprávněné osoby a tyto přístupy byly zaznamenávány.

Zákon dále upravuje **oznamovací povinnost**, kterou musí vůči Úřadu pro ochranu osobních údajů splnit každý, kdo hodlá jako správce zpracovávat osobní údaje. Výjimky z této povinnosti jsou v podstatě jen tehdy, když je zpracování osobních údajů správci nařízeno zákonem, nebo je potřebné pro plnění jeho povinností, rovněž stanovené zákonem. Dále rovněž řeší postup při předávání osobních údajů do jiných států. V závěrečných ustanoveních zákon předkládá postavení, působnost a organizaci Úřadu pro ochranu osobních údajů²⁴.

²⁴ srovnej Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů., a Matoušová, M., Hejlík, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana. Knížka pro praxi*. 1. vydání. Praha: ASPI publishing s.r.o., 2003.

2.4 Zákon o Policii České republiky

Zákon o PČR byl vyhlášen usnesením České národní rady ze dne 21. června 1991. Úvodním ustanovením se zřizuje ozbrojený bezpečnostní sbor České republiky s názvem Policie České republiky. Hlavním úkolem Policie ČR je plnit úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti. Mimo to plní i další úkoly, zejména při výkonu státní správy. Konkrétní rozsah a způsob, jímž uskutečňuje svoje činnosti, jsou vždy stanoveny zákony a v podrobnostech doplňujícími právními předpisy.

V souladu s právními předpisy Evropské unie o ochraně osobních údajů zpracovávaných policií byla přijata tzv. euronovela zákona o PČR č. 60/2001 Sb., která upravuje zejména získávání informací Policií ČR a způsob nakládání s osobními údaji při předcházení a odhalování trestné činnosti. Přijetím zákona o ochraně osobních údajů byla totiž našemu zákonodárství adresována výzva, aby v návaznosti na tuto obecnou úpravu byly vydány zákony regulující zpracování osobních údajů pro jednotlivé oblasti, kde se s ohledem na jejich specifika musí uplatňovat zvláštní režim. Právě tato novela zákona o PČR upravila kompetence Policie ČR při nakládání s osobními údaji a zejména stanovila povinnosti při jejich zpracování.

Při zpracování osobních údajů postupuje tedy Policie ČR především podle zákona o PČR a dále podle obecné úpravy zákona o ochraně osobních údajů. Pokud se týká Policie ČR, nepoužijí se vymezená ustanovení zákona o ochraně osobních údajů tam, kde provádí zpracování osobních údajů při plnění úkolů v souvislosti s trestním řízením. Neplatí tak pro ni ustanovení o povinnostech správce, o omezení zpracovávat citlivé údaje, o povinnostech informovat subjekt údajů, oznamovací povinnosti a ustanovení upravující předávání osobních údajů do jiných států. V uvedených případech postupuje podle zákona o PČR, upravujícím zvláštními ustanoveními zpracování informací a osobních údajů²⁵.

²⁵ Mates, P., Čechmánek, B., Hromádka, M., Kramář, K., Rajman, J.: *Policejní právo právní předpisy s komentářem*. 2. aktualizované vydání. Praha. Linde 2004. s. 116

2.4.1 Zpracování informací Policií ČR²⁶

První část právní úpravy se týká zpracování informací v policejním sektoru obecně. Jako obecná zásada platí, že Policie ČR je zmocněna zpracovávat informace (např. o věcech a událostech), včetně osobních údajů, které shromáždila při plnění svých úkolů, a to v takovém rozsahu, který je nezbytně nutný k tomu, aby mohla zajistit plnění těchto úkolů. Současně musí být toto zpracování v souladu se zákony, v daném případě tedy se zákonem o ochraně osobních údajů a zákonem o PČR.

Pokud příslušník Policie ČR potřebuje identifikovat osobu a nemá možnost získat její osobní údaje jiným způsobem, je oprávněn u stanovených osob (např. obviněných ze spáchání trestného činu, ve výkonu trestu odnětí svobody za spáchání úmyslného trestného činu):

- snímat daktyloskopické otisky,
- zjišťovat tělesné znaky,
- provádět měření těla,
- odebírat biologické vzorky umožňující získání informací o genetickém vybavení.

Provádění těchto úkonů je možné jen za stanovených podmínek. Ustanovení dále opravňuje Policii ČR v případech, je-li to potřebné pro plnění jejích úkolů, monitorovat veřejně dostupná místa a průběh služebních zákroků, přitom je povinna informace o zřízení stálých kamerových systémů vhodným způsobem uveřejnit.

2.4.2 Zpracování osobních údajů Policií ČR

Při předcházení a odhalování trestné činnosti, zjišťování pachatelů trestných činů a konání vyšetřování trestných činů tzn. při plnění úkolů policie **v souvislosti s trestním řízením**, zákon o PČR ukládá speciální povinnosti.

²⁶ srovnej Hlava čtvrtá a pátá zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a Mates, P., Rajman, J.: *Zpracování osobních údajů při policejní činnosti a jejich ochrana*. Časopis Data security management. Ročník 2001, číslo 4

V první řadě je Policie ČR při zpracování osobních údajů povinna:

- stanovit účel, k němuž mají být osobní údaje zpracovány,
- shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze ke stanovenému účelu a v rozsahu a po dobu nezbytnou ke stanovenému účelu zpracování,
- zpracovávat osobní údaje v souvislosti s trestním řízením odděleně od osobních údajů zpracovávaných při plnění jiných úkolů,
- neprodleně ohlásit Úřadu pro ochranu osobních údajů zřízení každé evidence obsahující osobní údaje a stanovené součásti tohoto ohlášení, jako je název útvaru odpovědného za zpracování, účel evidence, kategorie subjektů údajů a osobních údajů, těchto se týkajících, včetně popisu opatření k zajištění požadované ochrany.

Dalším ustanovením zákona pojednávajícím o zpracování osobních údajů je ustanovení umožňující Policii ČR **sdužovat osobní údaje získané k rozdílným účelům a zpracovávat nepravdivé, nepřesné a neověřené osobní údaje**, ale musí je jako takové výslovně označit. Je-li to nezbytné s ohledem na povahu trestného činu, může Policie ČR **zpracovávat i citlivé údaje**. Policie ČR může zpracovávat osobní údaje, a to včetně citlivých údajů **i bez souhlasu** dotyčných osob. Samozřejmě s tím, že jakmile je to možné, tzn. již není ohroženo plnění jejích úkolů v souvislosti s trestním řízením, je povinna toto osobě sdělit, nebo provést likvidaci těchto údajů. Likvidaci neprovede u osobních údajů, které jsou součástí spisového materiálu nezpracovávaného automatizovaně. Po celou dobu zpracování je přitom povinna dbát práva na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů.

Obdobná oprávnění má Policie ČR při **zpracování osobních údajů při pátrání po osobách**, kdy smí opět sdužovat osobní údaje získané k rozdílným účelům a zpracovávat citlivé údaje těchto osob, je-li to nezbytné k jejich nalezení. Po nalezení pohřešované nebo hledané osoby je povinna provést bezodkladnou likvidaci osobních údajů. Likvidace těchto údajů však nemusí být provedena v případě, že se jedná o osobu pohřešovanou nebo hledanou opakovaně, nebo je předpoklad, že se uvedené bude opakovat a také jsou-li její osobní údaje zpracovávány při plnění úkolů v souvislosti s trestním řízením.

Tzv. euronovela zákona o PČR uložila i specifickou povinnost směřující ke splnění povinnosti zpracovávat osobní údaje pouze po dobu, která je potřebná pro plnění úkolů. Jedná se o povinnost **prověřovat potřebnost dalšího zpracování** osobních údajů. Policie ČR prověřuje nejméně jednou za 3 roky, jsou-li zpracovávány osobní údaje v souvislosti s trestním řízením nebo pátráním nadále potřebné pro plnění úkolů. Pokud zjistí, že již nejsou potřebné, opět provede jejich bezodkladnou likvidaci. Samozřejmě že likvidaci provede i pokud uvedené skutečnosti zjistí v průběhu zpracování osobních údajů.

Zákon také obsahuje ustanovení týkající se práva přístupu subjektu údajů k jeho osobním údajům. Dané ustanovení má vyvážit tato práva s oprávněnými zájmy Policie ČR na zpracování osobních údajů. Každý občan, tedy i cizinec, má právo písemně požádat o informaci, jaké jsou k jeho osobě vedeny údaje. Na základě ustanovení o **informování o osobních údajích a jejich opravě** sdělí Policie ČR bezplatně žadateli do 30 dnů, jaké údaje o něm vede a nebo na jeho žádost provede likvidaci nebo opravu nepravdivých nebo nepřesných osobních údajů vztahujících se k jeho osobě. Žádostem se nevyhoví v případech, kdy by tím byly ohroženy úkoly policie v souvislosti s trestním řízením, nebo ohroženy oprávněné zájmy třetí osoby. Konečné rozhodnutí náleží Policejnímu prezidiu České republiky. Toto ustanovení poskytuje Policii ČR při realizaci práva přístupu některé možnosti rozdílné od obecné úpravy.

Policie ČR **předává osobní údaje** jiným orgánům pouze stanoví-li tak zákon o PČR nebo zvláštní zákon, nebo je-li to ve prospěch osoby a tato dala souhlas, nebo lze její souhlas důvodně předpokládat. Dále je předává v případě, že je to nezbytné k odstranění bezprostředního závažného ohrožení bezpečnosti osob a nebo veřejného pořádku. Tyto údaje předává podle stanovených postupů.

Zvláštním ustanovením je ustanovení pojednávající o poskytování údajů z evidencí státním orgánům a organizacím. Policie ČR poskytuje těmto subjektům údaje v rozsahu nezbytném pro plnění jejich zákonných úkolů.

V rozsahu nezbytně nutném k plnění úkolů v souvislosti s trestním řízením nebo pátráním po osobách může Policie ČR **zveřejňovat osobní údaje**. Na základě tohoto ustanovení může zveřejňovat zejména popis hledané či pohřešované osoby, včetně jejích zvláštních tělesných znaků i údaje o trestné činnosti, obvykle tak činí v hromadných sdělovacích prostředcích. Vždy však musí posoudit nezbytný rozsah zveřejňovaných osobních údajů.

Podle nově zařazeného ustanovení zákon umožňuje Policii ČR v souvislosti s **vykázáním ze společného obydlí a zákazem vstupu do něj** zpracovávat též osobní údaje ohrožené, vykázané a případně i nezletilé osoby.

2.4.3 Přístup Policie ČR k informacím

Zákon v tomto ustanovení o přístupu k informacím řeší vztahy Policie ČR ke státním orgánům, orgánům obcí, právnickým a fyzickým osobám a její oprávnění požadovat informace, včetně osobních údajů, z evidencí provozovaných na základě zvláštních zákonů. Jedná se o databáze účastníků veřejné telefonní služby, evidence občanských průkazů a cestovních dokladů a registru řidičů. U některých z těchto databází musí být dostupnost zajištěna pouze způsobem umožňujícím dálkový a nepřetržitý přístup. Poskytnutí informací by měl policista žádat pouze v míře nezbytně nutné a za účelem splnění konkrétního služebního úkolu. Uvedené musí být zajištěno takovým způsobem, který umožňuje jak identifikovat policistu, který o informaci žádá, tak určit účel, k němuž byla informace vyžádána, a to nejméně po dobu pěti let.

2.5 Interní úprava

K realizaci ustanovení uvedených obecně závazných právních předpisů, včetně mezinárodně právních dokumentů v oblasti ochrany osobních údajů do podmínek Policie ČR, jsou Ministerstvem vnitra a Policií ČR vydávány vnitřní předpisy, neboli tzv. interní akty řízení a to vzhledem k tomu, že uvedené zákonné úpravy by byly jen obtížně přímo aplikovatelné do policejní praxe. Tyto interní akty řízení jsou vydávány ve formě nařízení Ministerstva vnitra, nebo závazných pokynů a rozkazů Policie ČR.

2.5.1 Nařízení Ministerstva vnitra

K zajištění ochrany osobních údajů podle zákona o ochraně osobních údajů Ministerstvo vnitra vydalo **Nařízení Ministerstva vnitra č. 48/2006, kterým se upravuje postup při ochraně osobních údajů v Ministerstvu vnitra a v Policii České republiky**. Tento interní akt řízení stanovil odborným útvarům Ministerstva vnitra pro tuto problematiku Odbor bezpečnostní politiky. Stanovení odborného útvaru pro Policii ČR, včetně pravidel při zajišťování ochrany osobních údajů v rámci Policie ČR, se ukládá policejnímu prezidentovi. Vymezení pojmů pro účely tohoto nařízení se odkazuje na pojmy vymezené dle zákona o ochraně osobních údajů. Dále toto nařízení stanoví odpovědnost za plnění povinností ve vztahu ke konkrétnímu zpracování a předmět činnosti odborného útvaru.

2.5.2 Závazný pokyn policejního prezidenta

Na základě předchozího nařízení Ministerstva vnitra byl pro jednotný postup v Policii ČR vydán vnitřní předpis upravující problematiku zpracování osobních údajů v rámci Policie ČR jako celku. Tímto základním interním aktem řízení je **závazný pokyn policejního prezidenta č. 55/2007, kterým se stanovují některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie ČR (o ochraně osobních údajů)**.

Cílem uvedeného závazného pokynu bylo především stanovit obecné zásady zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie ČR. Dále bylo nutné stanovit jednotně některé instituty a postupy, sjednotit používané pojmy a vymezit souhrnně povinnosti jednotlivých subjektů účastnících se zpracování osobních údajů. Tzn. že upravuje podmínky pro vytváření evidencí, stanoví postupy pro zpracování interních aktů řízení pro jednotlivé evidence a jejich povinný obsah, postup pro zasílání hlášení do registru evidencí a jeho obsah. Jednotně stanoví postup při zřizování přístupů do informačních systémů a také povinnosti všech subjektů účastnících se zpracování osobních údajů. Závazný pokyn také především stanoví odpovědnost vedoucích pracovníků za zajištění seznámení se základními pojmy a povinnostmi v oblasti zpracování osobních údajů všech podřízených pracovníků.

Tím, že stanoví některé instituty a souhrnně povinnosti jednotlivých subjektů, přispívá ke zjednodušení interních aktů řízení upravujících konkrétní zpracování osobních údajů, neboť v nich postačí na zmíněný interní akt pouze odkazovat. Současně s tím dochází i ke zpřesňování dalších interních aktů řízení, které mohou být vykládány pouze v duchu obecného interního aktu řízení. Častým problémem dřívější interní úpravy bylo totiž používání různých pojmů pro obsahově shodné instituty a povinnosti, tyto byly vyjádřeny různými definicemi.

Jedním ze základních ustanovení tohoto pokynu je vymezení pojmu příjemce a jeho povinností²⁷. Příjemcem je určen příslušník či civilní zaměstnanec Policie ČR, který má svým vedoucím pracovníkem stanovený pouze takový přístup k osobním údajům, který je nutný pro plnění jeho služebních nebo pracovních úkolů nebo povinností. Současně je však nutno z pohledu policie zaručit, že každý z nich bude mít přístup k takovým údajům, které potřebuje pro plnění svých úkolů tak, aby bylo zaručeno plnění zákonných úkolů Policie ČR jako celku.

²⁷ Čl. 8 závazného pokynu policejního prezidenta č. 55/2007, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie České republiky.

Uvedený závazný pokyn dále také stanoví, že příjemce je povinen s ohledem na úkol, který plní, zejména:

- zpracovávat nebo jinak nakládat s osobními údaji výlučně v souladu s právními předpisy, zejména s interním aktem řízení upravujícím konkrétní zpracování osobních údajů,
- při shromažďování osobních údajů a jejich pořizování na fyzické nosiče ověřovat, zda jsou údaje pravdivé a přesné, a stanoveným způsobem označovat nepravdivé, nepřesné nebo neověřené, pokud je jejich zpracování povoleno,
- využívat osobní údaje pouze v rozsahu stanovených oprávnění a pouze v rozsahu nutném pro plnění úkolů,
- využívat osobní údaje pouze k tomu účelu, pro který mu byly zpřístupněny,
- uchovávat zpřístupněné osobní údaje v písemné nebo jiné formě jen po dobu nezbytně nutnou k naplnění účelu, pro který mu byly zpřístupněny, a poté zajistit jejich likvidaci,
- prokázat oprávněnost a nutnost přístupu k osobním údajům při kontrole jím uskutečněných přístupů s přihlédnutím k charakteru zpracování osobních údajů,
- zpracovávat osobní údaje na pracovní stanici pouze pod svým uživatelským kontem pro přístup, pokud je nemá vytvořeno, musí spisy zpracovávat pouze na přenosné paměťové medium a to zajistit proti zneužití,
- přijmout opatření, aby při zpracování osobních údajů nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům (jedná se zejména o neoprávněné pořizování kopií, či přítomnost nepovolaných osob),
- zachovávat mlčenlivost o zpracovávaných osobních údajích a souvisejících bezpečnostních opatřeních,
- při zpracování a nakládání s osobními údaji důsledně dbát práva na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů.

Tento pokyn rovněž stanoví, že uvedené **povinnosti příjemce je povinen plnit i pracovník, kterému byly osobní údaje zpřístupněny neoprávněně a nahodile.**

2.5.3 Podmínky pro zahájení zpracování osobních údajů

Zpracování osobních údajů lze zahájit po vydání vnitřního předpisu upravujícího podmínky²⁸. Podmínky pro zpracování informací včetně osobních údajů proto upravují interní akty řízení na jednotlivá zpracování osobních údajů, které schvaluje vedoucí pracovník stanovený s ohledem na charakter zpracování. Tyto interní předpisy konkretizují ustanovení obecně závazných právních předpisů a obecného interního aktu řízení s ohledem na podmínky konkrétního zpracování osobních údajů.

Interní akt řízení pro konkrétní zpracování osobních údajů obsahuje název zpracování osobních údajů, účel a právní titul pro zpracování. Účelem se rozumí činnosti, k jejichž zajištění jsou zpracovávány osobní údaje potřebné. Dále jsou v nich vymezeny subjekty účastníci se konkrétního zpracování osobních údajů. Jedná se o organizační celky pořizující údaje na technické nosiče, vkládající údaje do evidencí, verifikující tyto údaje, zajišťující technický provoz evidencí a organizační celek, který plní v rámci Policie ČR povinnosti správce. Plněním povinnosti Policie ČR jako správce přijmout opatření k zajištění ochrany osobních údajů je pak stanovení kategorií příjemců, a to tak, aby byly údaje zpřístupňovány pouze těm službám a útvarům, jimž slouží pro plnění jejich úkolů. Interní akt řízení pro konkrétní zpracování osobních údajů vymezuje dále obsah zpracování, popisuje jeho aktualizaci, postupy při prověřování a likvidaci údajů. Důležitým ustanovením každého interního aktu řízení je popis zásad přijatých bezpečnostních opatření, aby nemohlo dojít k neoprávněnému či nahodilému zásahu do osobních údajů, a to zejména stanovením přístupových práv, zajištění přístupu heslem, evidencí přístupů pro kontrolní činnost apod.

²⁸ Čl. 14 závazného pokynu policejního prezidenta č. 55/2007, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie České republiky.

3 Zpracování osobních údajů při policejních činnostech

Jak již bylo řečeno, Policie ČR se při své práci neobejde bez získávání informací a zpracování osobních údajů. To ale neznamená, že by mohla nakládat s osobními údaji podle vlastního uvážení. Naopak i ona při své práci musí respektovat ustanovení zákonů, které reflektují specifika policejní činnosti. Pokud Policie ČR provádí zpracování osobních údajů při výkonu státní správy, řídí se tato zpracování zvláštními zákony a obecně pak zákonem o ochraně osobních údajů bez výjimek stanovených zákonem o PČR. V dalším textu je věnována pozornost zejména zpracováním osobních údajů k policejním činnostem v užším slova smyslu, a to ochraně veřejného pořádku a bezpečnosti a zpracování osobních údajů v souvislosti s trestním řízením.

3.1 Zdroje získávání osobních údajů Policí ČR

Veškeré informace a samozřejmě i osobní údaje může získávat Policie ČR pouze postupy a prostředky, jež jsou stanoveny právními předpisy.

Nejčastějšími postupy a prostředky jsou zejména:

- získávání z veřejně přístupných zdrojů,
- postupy podle právních předpisů (např. zjišťování totožnosti, požadování vysvětlení, pořizování záznamů z míst veřejně přístupných a z míst provádění služebních úkonů nebo zákroků, používáním podpůrných operativně pátracích prostředků),
- od státních orgánů, orgánů obcí, právnických a fyzických osob (zejména z evidencí jimi vedených),
- od policejních organizací odpovědných za mezinárodní policejní spolupráci a zahraničních bezpečnostních sborů,
- z mezinárodně sdílených policejních informačních systémů²⁹.

²⁹ Čl. 21 závazného pokynu policejního prezidenta č. 55/2007, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie České republiky.

3.2 Způsob zpracování a uchovávání osobních údajů

Se získanými informacemi, včetně osobních údajů, může Policie ČR nakládat opět pouze způsobem, který stanoví zákon. Samozřejmě zákonná úprava i v této oblasti zohledňuje specifika policejní činnosti, neboť úspěšnost vyšetřování jakéhokoliv trestného činu ve velké míře závisí na množství, kvalitě, včasnosti a přístupnosti informací, které jsou k dané události k dispozici. Nejdůležitějšími zpracováváními osobních údajů jsou zejména evidence. V následujících kapitolách je uveden vývoj od prvních kroků při práci s osobními údaji po současný stav, jejich rozvoj a problémy při jejich využívání.

V souvislosti s vytvářením jakýchkoliv evidencí (manuálních či automatizovaných) je nutné si uvědomit, že každá v sobě skrývá potenciální nebezpečí možného shromažďování nadbytečných osobních údajů a hrozbu úniku informací, rizikem je i možnost propojování evidencí sloužících k různým účelům. Proto je nutno na tyto skutečnosti pamatovat i ze strany samotné Policie ČR při přijetí opatření k zabezpečení provozovaných evidencí, zvláště jsou-li vedeny automatizovaně. Tato opatření musí zajistit přiměřenou úroveň bezpečnosti odpovídající současnému stavu technického rozvoje a rizikům vyplývajícím ze zpracování osobních údajů.

Rovněž ve Výroční zprávě Úřadu pro ochranu osobních údajů³⁰ za rok 2006 v části III. Kontrolní aktivity na základě plánu kontrolní činnosti byly informační systémy Veřejné správy jedním z obecných témat pro zaměření kontrolní činnosti inspektorů Úřadu pro ochranu osobních údajů. Dále Výroční zpráva uvádí, že každý informační systém, i když je provozovaný v mezích zvláštního zákona, musí respektovat obecné principy ochrany soukromí každé fyzické osoby, jejíž osobní údaje jsou předmětem zpracování, a zajistit tak naplnění všech základních právních podmínek v oblasti ochrany osobních údajů.

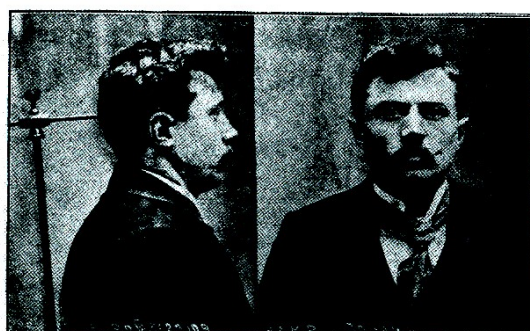
³⁰ Viz www.uoou.cz, cit. 5. 12. 2007

3.3 Počátky policejních evidencí

K úkolům četnických pátracích stanic zřízených v roce 1928 již náleželo vedení soustředěné evidence pátrací služby. V soustředěné evidenci evidovali známé a neznámé pachatele, po kterých se pátralo. Byli vedeni ve zvláštních záznamech podle povahy trestných činů. Neznámí pachatelé byli evidováni vždy a známí vzhledem k zvláštnostem spáchaných činů v minulosti jen tehdy, bylo-li možné předpokládat, že jsou pachateli jiných dosud ještě nevypátraných trestných činů. Stejným způsobem byly evidovány nalezené neznámé mrtvoly, pohřešované osoby, věci zabavené jako podezřelé a různé trestné činy.

Známí i neznámí pachatelé trestných činů, jejichž činnost bylo nutno dále sledovat, byli tříděni kartotékovým způsobem podle skutečných nebo podle předstíraných jmen, dále podle skutečného a předstíraného povolání, podle povahy trestného činu a také podle zvláštních znamení, která byla dále tříděna podle trvalých a nápadných znamení a takových, která lze pozorovat na oblečeném člověku³¹.

Muster A		Muster B		Muster C	
Körper Nr. 1055	Stange 180	Feuer 263	Stange 1-2	Werkzeug Nr.	
Kleidung 170	Stange 170	Werkzeug 115	Werkzeug	Werkzeug	
Körper Nr. 740	Stange 140	Werkzeug 89	Werkzeug	Werkzeug	
Stange 870	Stange 50	Werkzeug 454	Werkzeug	Werkzeug	

Zach. Nr.	Fach. Nr.		
Stange	Stange		
Stange	Stange		
Stange	Stange		
Stange	Stange		
Stange	Stange		
Stange	Stange		
Stange	Stange		
Stange	Stange		
Stange	Stange		

Ukázka z brněnského alba zločinců – počátek 20. stol.

³¹ Macek, P., Uhlíř, L.: *Dějiny policie a četnictva*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Police History, 1999. s. 61

3.4 Současné policejní evidence (informační systémy)

Důležitost evidencí pro výkon policejních činností vyplývá i ze zákona o PČR, kdy jako jeden z úkolů je pro Policii ČR stanoveno vedení evidencí a statistik potřebných pro plnění jejích úkolů. Evidencí nebo-li informačním systémem či také datovým souborem se rozumí funkční celek zabezpečující cílevědomé a systematické shromažďování, zpracování, uchovávání a zpřístupňování informací, včetně osobních údajů. Pokud se jedná o pojmy evidence, informační systém nebo datový soubor, jedná se o ekvivalenty, které používají různé právní předpisy pro vyjádření jakéhokoliv souboru osobních údajů uspořádaných podle společných kritérií.

Úspěšné plnění úkolů Policie ČR se v současné době neobejde bez použití efektivních automatizovaných informačních systémů, které v posledních letech doznaly mohutný rozvoj. Je samozřejmostí, že při některých činnostech Policie ČR se nadále využívají i manuální evidence, tady lze uvést např. karty držitelů zbrojního průkazu vedené na základě zákona o střelných zbraních a střelivu³² při plnění úkolů na úseku státní správy, ale i zde jsou využívány především informační systémy.

Evidence jsou vedeny na různých úrovních, a to zejména s ohledem na účel, kterému slouží, a charakter zpracování informací. Nejvýznamnějšími jsou centrální evidence, které obsahují informace soustředěvané z celého území České republiky. Z obsahu vedených evidencí lze získávat informace např. o celkovém nebo dílčím nápadu trestné činnosti, o trestné činnosti převažující v různých územních celcích, o pohybu pachatelů, o identifikačních znacích osob pro potřeby pátrání, o taktických znacích určujících způsob provedení trestného činu (modus operandi), nebo o změnách těchto ukazatelů za sledovaná období.

Bez těchto evidencí a v nich shromážděných informacích by Policie ČR jen obtížně mohla plnit své zákonné úkoly. V zákonem vymezujícím rozsahu slouží tyto evidence též pro potřeby dalších bezpečnostních sborů jako je Bezpečnostní informační služba, Vězeňská služba, Vojenské zpravodajství a Vojenská policie, ale

³² § 71-73 zákona č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona, ve znění pozdějších předpisů.

i pro potřeby orgánů státní správy a pro plnění mezinárodních dohod a požadavků v oblasti trestního řízení.

Z hlediska praktické činnosti policejních útvarů slouží informační systémy především jako zdroje:

- poznatků o trestné činnosti evidovaných osob,
- prostředků objasňování trestných činů neznámých pachatelů (typování),
- prostředků pátrání (hledané a pohřešované osoby, hledané věci),
- prostředků identifikace osoby (prověřování totožnosti osob, které svou identitu zakrývají nebo ji nejsou schopny doložit, identifikace neznámých mrtvol apod.),
- prostředků podpory spolupráce a synchronizace činností jednotlivých policejních útvarů (např. blokace a evidence rozpracovaných osob při používání operativně pátracích prostředků),
- prostředků komunikací, výměny a sdílení dat a informací,
- získávání dat pro analyticko-řídící činnost vedoucích funkcionářů (např. statistika trestné činnosti a atributů jejich pachatelů),
- poznatků pro potřeby místní a osobní znalosti a pro potřeby rozhodování na daném teritoriu (přehledy o událostech na teritoriu za časové období)³³.

3.4.1 Příklady policejních evidencí (informačních systémů)³⁴

Vedení všech evidencí je založeno na obecném zákonném zmocnění uvedeném v zákoně o PČR. Osobní údaje Policie ČR zpracovává v několika desítkách různých informačních systémech, nebo-li evidencích. Všechny tyto evidence vytvářené k různým účelům jsou samozřejmě ohlášeny Úřadu pro ochranu osobních údajů. Některé jsou provozovány celoplošně, nebo-li centrálně, jiné mají jen lokální určení např. pro útvary s územně vymezenou působností a tomu odpovídající dostupnost pro příjemce. Tyto informační systémy jsou pravidelně

³³ Rak, R., a kol.: *Informatika v kriminalistické a bezpečnostní praxi*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra odbor personální práce a vzdělávání, 2000, s. 138

³⁴ Fryšták, M.: *Ochrana osobních údajů a policejní informační systémy*. Časopis Policista. Vydalo: MV ČR Odbor prevence kriminality. Praha. Ročník 2003, číslo 7

aktualizovány, u většiny se tak děje denně, u některých je méně častá. K využívání v celé struktuře Policie ČR jsou určeny především pátrací systémy např. PATROS a PATRMV.

- **PATROS** - informační systém je určen pro pátrání po osobách pohřešovaných a hledaných, po totožnosti osob, nalezených mrtvol a kosterních pozůstatků. Databáze obsahuje identifikační údaje osob, údaje o bydlišti, rodičích a zaměstnání, jejich podrobný popis, popis oblečení a zvláštnosti. K osobám hledaným jsou dále vedeny informace k minulé trestné činnosti, údaje o současné trestné činnosti, případně i ke stykům této osoby. Systém umožňuje rychle získat informaci o tom, zda je po dané osobě vyhlášeno pátrání, případně zda po této osobě bylo v minulosti pátráno.
- Významným je též pátrací celostátní informační systém označený zkratkou **PATRMV**. Jak vyplývá z jeho názvu, je určený pro pátrání po motorových vozidlech a eviduje především všechna motorová vozidla, po nichž bylo vyhlášeno pátrání. Vedeny jsou také údaje o majiteli (osobě poškozeného). Tím je umožněno rychle získat informaci, zda je po určitém vozidle vyhlášeno pátrání. Zároveň je tento informační systém zdrojem dat, která jsou denně zveřejňována na internetovém serveru Ministerstva vnitra a tím k dispozici široké veřejnosti.
- **UDÁLOST** – jedná se o centrální evidenci, která registruje hlášení o závažných porušeních vnitřního pořádku a jiných událostech. Událostí pro tento účel se rozumí souhrnná informace obsahující popis události, popis místa, kde nastala, a seznam objektů souvisejících s událostí.
- **AFIS** – informační systém slouží k identifikaci osob a neznámých mrtvol podle otisků prstů a k identifikaci osob na základě zjištěných daktyloskopických stop. V současné době je evidence rozdělena do dvou částí, a to evidenci údajů v souvislosti s trestním řízením a evidenci údajů v souvislosti s pobytem cizinců, s udělováním azylu a poskytováním dočasné ochrany. Vzhledem k tomu, že jde o evidenci s citlivými osobními údaji, její využívání je důsledněji prověřováno.

- **SIS** - evidenci v současné době významně vstupující do popředí je Schengenský informační systém³⁵. Vzhledem k tomu, že odstranění kontrol na hranicích a s tím spojená snadná migrace osob, přináší zvýšené riziko úniku stíhaných osob před spravedlností, nebo převoz nepovoleného zboží, bylo nutno přijmout určitá opatření. Proto byl zřízen zmíněný mezinárodní policejní systém, který slouží zejména pro pátrání po hledaných, pohřešovaných nebo nežádoucích osobách a věcech jako jsou vozidla, cestovní a osobní doklady, bankovky, zbraně a další. Tento informační systém umožní především zjistit, zda osoba procházející hraniční kontrolou není na seznamu osob, kterým má být odepřen vstup na území schengenského prostoru, nebo zda kontrolovaná osoba, kontrolované vozidlo, nebo věc, není hledána v jiném členském státě. Do tohoto systému přispívají všechny členské státy ze svých národních databází a systém tak zásadně přispívá ke zvýšení efektivity pátrání v schengenském prostoru bez kontrol na vnitřních hranicích. České záznamy se v tomto systému vytváří na základě záznamů v českých databázích, především z jichž uvedených PATROS a PATRMV, které jsou označeny a vybrány k postoupení do tohoto systému. Pro postoupení záznamu z národních databází je třeba dodržovat kritéria jako je právní podklad, závažnost apod. Česká republika se do Schengenského informačního systému připojila dnem 1. září 2007. Informační systém tak obsahuje opravdu velké množství údajů, jejichž neoprávněné zpřístupnění nebo chybné zpracování by mohlo vyústit ve velmi závažný zásah do práv dotčených osob. S ohledem na tato rizika je proto nutné jim věnovat zvýšenou pozornost a důsledně dodržovat stanovená pravidla. Mezi ně patří především registrování dotazů, stejně jako v národních databázích a vyžadování uvedení účelu dotazu k zabránění neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k záznamům. Neoprávněné použití dat z Schengenského informačního systému stejně jako z ostatních evidencí, může znamenat trestní odpovědnost a také mezinárodní skandál. Kontrolou dodržování těchto zásad jsou pověřeny jednotlivé národní dozorové orgány, v České republice jím je Úřad pro ochranu osobních údajů.

³⁵ <http://www.mvcr.cz/prezentace/omps.html>, cit. 9. 10. 2007

- **CEO** - často využívaným informačním systémem je evidence obyvatel, jehož správcem není Policie ČR, ale Ministerstvo vnitra České republiky³⁶. Policie ČR využívá své zákonné možnosti umožňující nepřetržitý přístup k informacím při ověřování osobních údajů, ověření místa pobytu, čísla a platnost dokladů apod.

3.4.2 Získávání informací z informačních systémů

Policie ČR zpracovává v centrálních databázích informačních systémů velké množství informací potřebných pro plnění úkolů Policie ČR. Velká část těchto informací, včetně osobních údajů, a to nejen z policejních informačních systémů, ale i např. z evidence obyvatel a registru řidičů, je přístupná prostřednictvím speciálního programu „Dotazy do informačních systémů“. Velmi často se pro tento program používá neoficiální, ale přesto velice rozšířený název „Bedrunka“. Přístup k tomuto programu je možný pouze z pracovních stanic připojených do datové sítě Intranet Ministerstva vnitra. Vzhledem k tomu, že i tento program je nutno považovat za zpracování osobních údajů, je i jeho provozování a využívání upraveno interním aktem řízení. Tím je závazný pokyn policejního prezidenta č. 138/2007 o programu „Dotazy do informačních systémů“. K zajištění jednotného postupu při jeho využívání pokyn stanoví účel tohoto programu, jeho dostupnost, kdo je odpovědný za jeho správu a především konkrétní odpovědnosti všech subjektů využívajících daný program. Pokyn rovněž vymezuje odpovědnost vedoucího pracovníka za určení příjemců pro přímý nebo nepřímý přístup k údajům v informačních systémech. Dále stanoví využívání jednotlivých úrovní dotazů, zřizování, změny, rušení přístupových práv a pravidla pro přístupová konta. Dalšími ustanoveními je řešena problematika bezpečnosti programu (např. kontrola platnosti osobního evidenčního čísla příjemce před provedením dotazu) a automatického zaznamenávání dotazu v evidenci provedených přístupů, a to především pro kontrolní účely při prověřování jejich oprávněnosti a nutnosti.

³⁶ § 3 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel a o změně některých zákonů.

3.4.3 Přístupy do evidencí a jejich monitorování

Za stanovení konkrétního přístupu příslušníka nebo zaměstnance k informacím, včetně osobních údajů, zpracovávaných v evidencích Policie ČR a v evidencích jí zpřístupněných, odpovídá na základě ustanovení interního aktu řízení³⁷ jeho vedoucí pracovník. Ten s přihlédnutím k vykonávané funkci, pracovní náplni nebo přiděleným úkolům stanoví

- rozsah přístupu (určení konkrétních evidencí),
- způsob přístupu (např. přímý přístup, přístup s využitím telefonního spojení),
- úroveň přístupu (např. pouze oprávnění využívání, oprávnění vkládání),
- úroveň dotazu (např. základní, komplexní).

Pokud má policista zřízeno své přístupové konto, je toto přístupové konto tvořeno jeho iniciály, osobním evidenčním číslem a chráněno jím zadaným heslem. Přístupové heslo je standardním prostředkem zabezpečení zpracovávaných osobních údajů. Proto je jednou ze základních povinností každého určeného příjemce toto heslo chránit a v pravidelných intervalech je obměňovat. Při zadávání hesla musí policista dodržet určité zásady, např. heslo musí mít určitý počet znaků, nesmí obsahovat jeho údaje a při zadání nového nesmí použít předchozí.

Dalším z opatření, jak předcházet možnosti zneužití osobních údajů, je monitorování každého jednotlivého dotazu do databází a kontrola jejich oprávněnosti a nutnosti. Proto je k zajištění přehledu o provedených přístupech k osobním údajům v informačních systémech vedena evidence přístupů každého příjemce, který daný systém využil. Uvedené monitorování provedených přístupů patří k opatřením na zajištění ochrany osobních údajů. Do evidence přístupů jsou automaticky zaznamenávány všechny provedené operace, tedy vložení nového záznamu, změna údajů, zrušení záznamu a především veškeré zadané dotazy tzv. lustrace. Od roku 2002 jsou zaznamenávány i odpovědi na tyto dotazy a zároveň se zaznamenávají i informace o případných dotazech, které byly odmítnuty kvůli zjištěné neplatnosti

³⁷ Čl. 9 závazného pokynu policejního prezidenta č. 55/2007, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie České republiky.

osobního evidenčního čísla příjemce. Doba uchování údajů o přístupech byla stanovena na 5 let a výdej údajů z této evidence se provádí pouze pro kontrolní činnost nebo pro orgány činné v trestním řízení. V evidenci přístupů jsou vedeny zejména informace k identifikaci příjemce, časové údaje jeho přístupu, rozsah vyžadovaných údajů a také zadaný účel přístupu. Účelem vedení evidence přístupů je zajištění ochrany zpracovávaných osobních údajů před neoprávněným přístupem a využívání evidencí pouze v míře nezbytně nutné pro splnění konkrétních úkolů, a to prostřednictvím kontrolní činnosti oprávněnosti a nutnosti přístupu ke zpracovávaným osobním údajům.

3.4.4 Prokazování oprávněnosti a nutnosti přístupu³⁸

Každý jednotlivý příslušník nebo zaměstnanec Policie ČR, který při plnění svého služebního nebo pracovního úkolu využije informace z některé evidence, musí být schopen při kontrolní činnosti prokázat oprávněnost a nutnost tohoto využití. Oprávněnost a nutnost jím uskutečněných přístupů k osobním údajům se zpravidla prokazuje spisovým materiálem, např. trestním spisem, spisem o přestupku nebo spisem o další formě činnosti, při jehož zpracování informace z evidencí využil. Další možností v případě, že informace nezískal při zpracování písemného materiálu, je prokázání záznamem v jiné evidenci (např. v Evidenci trestního řízení), zápisem ve služební pomůcce jako je Kniha fonogramů a hlášení, nebo jinou uvedenou specifikací daného úkolu či činnosti. **Povinně vyplňovanou součástí při zadání každého přístupu je uvedení jeho účelu přímo v daném informačním systému,** jako prostředek pro prokázání oprávněnosti a nutnosti přístupu. Jako účel dotazu se uvádí především jednací číslo příslušného spisového materiálu, konkretizace činnosti jako např. dopravně bezpečnostní akce, kontrola osoby či vozidla, nebo uvedení jiného služebního úkonu, v rámci kterého bylo zadání dotazu potřebné. Poté jsou uvedené skutečnosti prověřovány, tzn. že kontrolní pracovník prověřuje uvedený spisový materiál, účast na bezpečnostní akci a další služební úkony.

³⁸ Čl. 53 závazného pokynu policejního prezidenta č. 55/2007, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie České republiky.

4 Kontrola ochrany osobních údajů v Policii ČR

V souvislosti s dodržováním zákonných i interně stanovených povinností Policie ČR při nakládání s osobními údaji jsou prováděny časté kontroly. Tato kontrolní činnost je prováděna jednak nezávislým dozorovým orgánem, jímž je Úřad pro ochranu osobních údajů, a také vnitřními kontrolními orgány samotné Policie ČR.

4.1 Činnost Úřadu pro ochranu osobních údajů

Důležitým prvkem ochrany osobních údajů je působení orgánu, který ze zákona dohlíží na to, zda jsou zákonné povinnosti respektovány. Orgánem zřízeným v České republice je Úřad pro ochranu osobních údajů (dále jen „Úřad“) se sídlem v Praze. Tento Úřad je nezávislý dozorový orgán, do jehož působnosti je možno zasahovat pouze na základě zákona, nepodléhá žádnému ministerstvu ani jinému státnímu orgánu a nemůže dostávat od nikoho příkazy. Jeho nezávislost je také zajištěna dalšími prostředky, jako je finanční nezávislost, kdy je jeho činnost hrazena ze samostatné kapitoly rozpočtu, anebo způsobem jmenování předsedy a inspektorů. Náplň jeho činnosti tvoří dozor nad dodržováním zákony stanovenými povinnostmi při zpracování osobních údajů, vedení registru povolených zpracování osobních údajů, přijímání podnětů a stížností občanů na porušení zákona, projednávání správních deliktů za porušení povinností při ochraně osobních údajů a poskytování konzultací v oblasti ochrany osobních údajů. Výkon dozoru je jádrem činnosti Úřadu od jeho zřízení. Tomuto dozoru podléhají všichni správci osobních údajů, bez rozdílu zda se na některé jejich činnosti vztahují zvláštní zákony, jako např. Policie ČR, s výjimkou kontroly nad zpravodajskými službami svěřené Parlamentu České republiky. Kontrolní činnost prováděná Úřadem je základní metodou zjišťování skutečného stavu při zpracování osobních údajů a dodržování povinností stanovených zákony. Kontroly řídí inspektor Úřadu, který také ukládá opatření k odstranění zjištěných nedostatků. Opatření k nápravě jsou nástrojem k dosahování účelu kontrolní činnosti, stejně jako sankce. Sankce podle zákona o ochraně osobních údajů jsou ukládány jak fyzickým, tak právnickým osobám, tedy včetně Policie ČR.

Zobecněné informace o provedených kontrolách jsou zpřístupňovány veřejnosti v každoročně vydávané Výroční zprávě Úřadu³⁹.

V souvislosti s kontrolní činností v rámci Policie ČR vykonává Úřad jednak komplexní kontroly na základě svého kontrolního plánu, a jednak na základě prošetření stížností a podnětů občanů. Pro tyto tzv. incidenční kontroly, byly podkladem události, jako např. nález diskety obsahující osobní údaje anebo nález písemných dokumentů určených ke skartaci (viz podkapitola 5.1 Incidenční kontrola Úřadu vycházející z podnětů a stížností).

Předmětem kontrol Úřadu v období let 2002 – 2006 v rámci Policie ČR byly:

- informační systémy Kontrola, Událost a národní databáze DNA,
- zpracování osobních údajů o otiscích prstů,
- zpracování osobních údajů o cizincích,
- zabezpečení osobních údajů,
- využívání administrativních zdrojů,
- likvidace osobních údajů,
- postupy při vyšetřování trestných činů (rekognice podle fotografií, předávání údajů),
- postupy při provádění určitých činností (ověřování totožnosti při dopravně bezpečnostních akcích)⁴⁰.

Konstatovaná porušení povinností zjištěná kontrolami Úřadu:

- V souvislosti se snímáním biometrických šablon a obrazů otisků prstů osob byla uložena sankce, neboť byly pořizovány údaje o otiscích rutinně také u osob, které nesplňovaly požadavky na přípustnost daktyloskopování, a dále nebylo toto zpracování prováděno odděleně. Dále byl prokázán nesoulad účelu, k němuž mají být údaje o otiscích prstů shromažďovány, který spočíval v tom, že evidence s otisky prstů byla využívána také k jiným účelům.

³⁹ Matoušová, M., Hejlík, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana. Knížka pro praxi*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, s. 300-304

⁴⁰ Údaje byly prezentovány Úřadem pro ochranu osobních údajů v rámci projektu Twinning Light Project-CZ04/IB/JH/05-TL-Strengthening of the Czech Police Units dealing with Personal Data Protection, uskutečněného v rámci projektu Evropské unie, kterého se zúčastnil autor této práce.

- Porušení povinností při zabezpečení osobních údajů, a to při zpracování osobních údajů, u nichž již bylo rozhodnuto o likvidaci a jako takové byly vyřazeny z aktivního používání.
- Zpracovávání nepřesných osobních údajů v informačním systému, aniž tyto byly jako nepřesné označeny⁴¹.

Na základě konstatovaných porušení byla Policii ČR na závěr každé kontroly Úřadem uložena v kontrolním protokolu mimo sankcí, také opatření k nápravě. Vybrané kontrolní protokoly Úřadu jsou zpřístupněny na vnitřních webových stránkách Policie ČR a zároveň jsou využívány při metodické a kontrolní činnosti.

4.2 Vnitřní kontrolní činnost Policie ČR

V celkovém souhrnu byla Policií ČR k zajištění náležité ochrany osobních údajů přijata opatření ve formě:

- fyzické, personální, počítačové a komunikační, administrativní bezpečnosti,
- strukturování přístupových oprávnění,
- evidencí přístupů k datům informačních systémů,
- kontrolní činnosti.

Vnitřní kontrolní činnost Policie ČR je zaměřena na plnění povinností stanovených právními předpisy a interními akty řízení upravujícími danou problematiku. Policie ČR pro náležitou ochranu osobních údajů zavedla a v současnosti intenzívně provádí vnitřní kontroly, které jsou součástí opatření k plnění povinnosti podle zákona o ochraně osobních údajů⁴². Jedná se o jeden prvek povinnosti přijmout opatření proti neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, jakož i k jinému zneužití. Cílem kontrolní činnosti je tedy ochrana osobních údajů zpracovávaných v evidencích Policie ČR a v evidencích zpřístupněných Policii ČR.

⁴¹ Výroční zprávy Úřadu pro ochranu osobních údajů za rok 2004, 2005, 2006.

⁴² § 13 odst. 1 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Kontrolní činnosti v Policii ČR jsou pověřeny kontrolní subjekty⁴³ jimiž jsou útvary vnitřní kontroly, kontrolní činnost v oblasti osobních údajů převážně vykonávají v rámci svého útvaru zvlášť určené pracovníci vzhledem ke svému speciálnímu zaměření. Tito určené pracovníci při své kontrolní činnosti mimo jiné prověřují, zda příslušníci a zaměstnanci Policie ČR nezneužívají svá práva, a dotazy do informačních systémů zadávají pouze v případě, že je potřebují pro plnění svých služebních a pracovních úkolů. Také se přitom zaměřují na to, zda příslušníci mají oprávněný přístup k informačním systémům a zda dodržují stanovená pravidla při využívání osobních údajů zpracovávaných v evidencích Policie ČR i v evidencích jí zpřístupněných. K zajištění přehledu o provedených přístupech k osobním údajům je proto vedena evidence přístupů (viz odstavec 3.4.3 Přístupy do evidencí a jejich monitorování), ve které se automaticky zaznamenávají všechny uskutečněné dotazy.

Z těchto evidencí přístupů jsou oprávněnými pracovníky jako podklady pro kontrolní činnost vyžádány výpisy informací o provedených přístupech (dotazech), které poskytuje u centrálních evidencí odbor systémového řízení a informatiky Policejního prezidia České republiky. Kontrolními pracovníky jsou prověřovány uskutečněné dotazy za vybrané časové období a provedené konkrétním útvarem, nebo konkrétními příslušníky či zaměstnanci. Touto činností se tak zjišťuje, zda příslušníci i ostatní zaměstnanci Policie ČR mající oprávněný přístup k osobním údajům nezneužívají svého práva. Při využívání těchto evidencí musí každý z příjemců chránit své přístupové heslo a neumožnit tak použití svého přístupového konta ostatním uživatelům. Dále mají uloženou povinnost při případné kontrole prokázat, že jím provedený dotaz byl uskutečněn pro plnění daného služebního nebo pracovního úkolu. Také je prověřováno, zda rozsah jimi využitých evidencí a tím i rozsah získaných údajů byl pro tento daný úkon potřebný, tzn. že dotaz byl uskutečněn pouze do té evidence, jejíž údaje byly nutné pro splnění úkolu a pouze na ty osoby, jejichž osobní údaje byly nutné. Může jít například o oznámení o odcizení dokladů a při následném ověření totožnosti poškozeného policista využije i evidenci obsahující citlivé osobní údaje. V případech, kdy je to potřebné, kontrolní pracovníci využívají i součinnost vedoucích pracovníků.

⁴³ Závazný pokyn policejního prezidenta č. 110/2006 o obecné kontrole v Policii České republiky.

V případě zjištění pochybení při kontrolní činnosti, a to byť i z nedbalosti, kontrolní pracovník vyhodnotí, zda se jedná o závažné nebo ostatní pochybení⁴⁴. **Závažným pochybením** je takové porušení interního aktu řízení, na základě kterého došlo, nebo mohlo dojít k nahodilému či neoprávněnému přístupu, pokud příslušník nebo zaměstnanec Policie ČR např.:

- nezabezpečil své heslo proti zneužití, neodhlásil se z evidence a umožnil tím jinému uskutečnit přístup,
- uskutečnil dotaz pro svou osobní potřebu,
- zpřístupněné osobní údaje předal neoprávněné osobě,
- není schopen prokázat oprávněnost a nutnost uskutečněného přístupu,
- získal osobní údaje v rozsahu větším, než bylo nutné pro splnění úkolu,
- porušuje povinnosti, jejichž porušení v jednotlivém případě není závažným pochybením, ale ve větším rozsahu nebo opakovaně již závažným je apod.

Závažným pochybením, a to byť i z nedbalosti, je nezabezpečení svého hesla proti zneužití, nebo neodhlášení se z evidence a tím umožnění jinému pracovníkovi uskutečnění přístupu. Uvedené bývá zjištěno převážně u sdílených počítačových stanic, kdy se střídá více policistů při práci u jednoho počítače. Za porušení interního aktu řízení je pokládáno také zadání dotazu pro osobní potřebu, např. zjištění osobních údajů k rodinnému příslušníkovi. Dle prezentovaných statistik, které zpracovává skupina správy a kontroly osobních údajů Policejního prezidia ČR, je nejčastějším zjištěným pochybením právě využívání údajů ve větším rozsahu než bylo potřebné pro splnění daného služebního úkolu. Dodržování pravidel při využívání evidencí tvoří značnou část kontrolní činnosti zvláště určených pracovníků, dále ale také prověřují, zda nedochází k neoprávněným pořizováním kopií písemných materiálů s osobními údaji a zda příslušníci dodržují postupy při jejich ukládání, odesílání a důsledné likvidaci, pokud již nejsou potřebné pro plnění úkolů. V případě závažného pochybení může dojít i k naplnění skutkové podstaty trestného činu (viz podkapitola 5.4 Příklad neoprávněného nakládání s osobními údaji).

⁴⁴ Sbírka stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů č. 5/2007. Vydává Kancelář policejního prezidenta – skupina správy a kontroly osobních údajů.

Méně závažným, nebo-li **ostatním pochybením** je takové porušení interního aktu řízení stanovícího pravidla pro přístup k osobním údajům, kdy příslušník nebo zaměstnanec Policie ČR prokáže oprávněnost a nutnost jím zadaného přístupu (dotazu). Ostatním pochybením je pokud pracovník např.:

- nezaznamenal správný účel dotazu,
- při uskutečnění dotazu pro svého kolegu uvede jeho identifikační údaje pouze v účelu dotazu a nevyplní ostatní dané náležitosti.

Policie ČR má ve svých současných informačních systémech, nebo-li evidencích, velmi cenný zdroj informací. Je v nich shromážděno velké množství dat, které velmi napomáhají efektivnímu plnění úkolů Policie ČR a usnadňují policistům jejich každodenní práci, a z tohoto důvodu je většina z nich přístupná pro každého příslušníka. Avšak z pohledu pracovníka zabývajícího se problematikou ochrany osobních údajů, představuje uvedený široký přístup zvýšené riziko pro zpracovávané osobní údaje. Při své činnosti se setkávám i s případy, kdy příslušník využije určitou evidenci bez znalosti, k jakému účelu je vlastně tato konkrétně určena, a využije ji pouze z důvodu, že je mu přístupná. Uvedené je důsledkem i ne zcela dostatečné prezentace smyslu a obsahu jednotlivých evidencí a účelu jejich použití. Správce daného informačního systému, jímž jsou různé složky Policie ČR, by měly důsledněji diferencovat přístupy dle jednotlivých služeb a provádět metodickou činnost k objasnění významu evidence. Neboť pro jednotlivého příslušníka může být dosti složité na místě a v časové tísní sladit potřebu získání co největšího množství informací ke splnění daného služebního úkolu, s nutností využití pouze těch informací, které jsou skutečně potřebné. Východiskem by mohlo být stanovení jednoznačných postupů pro standardní situace tak, aby příslušníci nemuseli složitě dovozovat, jaké informační systémy mohou využívat. Tak aby příslušník, který využívá informace pro služební potřebu, se nemusel obávat sankcí a na druhé straně bylo zaručeno, že údaje potřebné pro splnění konkrétního úkolu skutečně využije.

4.2.1 Sankce při porušení povinnosti

V případě zjištění jakéhokoliv pochybení kontrolním subjektem při nakládání s osobními údaji následují určité sankce. Každý příslušník či zaměstnanec Policie ČR je na základě již uvedeného závazného pokynu č. 55/2007, v Dokladu o seznámení, informován a bere na vědomí, že

- porušení povinnosti zachovávat mlčenlivost o osobních údajích a bezpečnostních opatřeních, jejichž zveřejnění by ohrozilo zabezpečení osobních údajů, je přestupkem podle zákona o ochraně osobních údajů,
- porušení povinnosti stanovené na úseku zpracování osobních údajů interními akty řízení je kázeňským přestupkem nebo porušením pracovní povinnosti vyplývající z právních předpisů, pokud se nejedná o trestný čin,
- pokud pracovník zpracovává osobní údaje pro plnění svých úkolů, aniž by mu to však bylo toto zpracování osobních údajů stanoveno nebo umožněno interním aktem řízení, je odpovědný za jím prováděné zpracování osobních údajů a plnění povinností správce stanovené zákonem o ochraně osobních údajů a interními akty řízení, porušení některých povinností jako správce je přestupkem dle tohoto zákona,
- neoprávněné nakládání s osobními údaji může být trestným činem⁴⁵.

⁴⁵ § 178 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.

5 Příklady praktických problémů s ochranou osobních údajů

Na tomto místě bych se ráda věnovala některým problémům a pochybením vyskytujícím se v policejní praxi. Pro názornou představu jsem vybrala příklady porušení zákona o ochraně osobních údajů, porušení interních aktů řízení Policie ČR a především příklad neoprávněného nakládání s osobními údaji posouzené jako trestný čin.

5.1 Incidenční kontrola Úřadu vycházející z podnětů a stížností

Mimo jiné, také o své dozorové činnosti Úřad pro ochranu osobních údajů poskytuje informace ve Výročních zprávách, Věstnících, Informačních bulletinech a na svých webových stránkách. Pro příklad zde uvádím konkrétní případ porušení povinnosti Policíí ČR, uložené jí ustanovením zákona o ochraně osobních údajů⁴⁶. V daném případě organizační opatření a prostředky kontrolovaného útvaru Policie ČR pro zajištění bezpečnosti zpracovávaných osobních údajů, v době mezi vyřazením písemnosti a jejich fyzickou likvidací, nezabránily neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k těmto materiálům a k jejich následnému zneužití.

Nakládání s osobními údaji z evidence obyvatel a evidence občanských průkazů

Úřadu byl doručen anonymní podnět napadající nakládání s dokumenty, které pocházejí z činnosti Policie ČR, a to na jejím okresním ředitelství v Ch. (dále jen „PČR v Ch.“). Z podnětu vyplynulo, že neznámá osoba vložila do kontejneru na veřejně přístupném prostranství originální dokumenty pocházející z činnosti PČR v Ch., které obsahovaly osobní údaje. Mezi dokumenty, které byly připojeny k podnětu, byly i výpisy z informačních systémů vedených u PČR v Ch. k plnění úkolů uložených jí zákonem a tištěné výstupy z informačního systému, v němž Ministerstvo vnitra ČR vede osobní údaje evidence obyvatel a evidence občanských průkazů. I když již z písemného podání bylo zřejmé, že skutkový děj s nejvyšší pravděpodobností neproběhl tak, jak je to v podnětu vylíčeno, bylo třeba zjistit, zda kontrolovaná neporušuje povinnosti vyplývající ze zákona o ochraně osobních údajů.

Předmětem kontroly provedené na základě shora uvedeného podnětu bylo dodržování povinností stanovených zákonem o ochraně osobních údajů při zpracování osobních údajů při plnění služebních úkolů Policie ČR a specificky při vyžadování a využívání informací

⁴⁶ www.uoou.cz, cit. 16.10.2007

z informačního systému evidence obyvatel a dalších datových souborů uvedených v ustanovení § 47 a zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů, a evidencí vedených Policií ČR podle ustanovení § 21 odst. 1. písm. l) téhož zákona.

Kontrolou na Policii ČR v Ch., bylo zjištěno, že všechny listy, které podání obsahuje, pocházejí z činnosti PČR v Ch. a byly určeny ke skartaci, která se uskutečnila v lednu 2006. Některé z nich jsou tištěnými výstupy z informačního systému evidence obyvatel a dalších datových souborů. Většina z nich byla získána využíváním programu „Dotazy do informačních systémů“. Jednotlivé originální dokumenty byly však nezjištěnou osobou vyjmuty z pytle určeného ke shromažďování dokumentů určených ke skartaci, umístěného v prostorách PČR v Ch., a následně potom došlo k jejich vložení do kontejneru na veřejně přístupném prostranství.

K bezpečnostnímu incidentu došlo na Policii ČR v Ch., zejména proto, že dokumenty vyřazené z aktivního používání, byly shromažďovány a krátkodobě uchovávány v původní formě, tj. bez podstatného znehodnocení za použití technických prostředků, např. skartovacího stroje. Policie ČR v Ch., tak porušila povinnost uloženou jí v ustanovení § 13 odst. 1 zákona o ochraně osobních údajů, a to při zpracování osobních údajů, u nichž bylo rozhodnuto o likvidaci a které byly vyřazený z aktivního používání.

Dále bylo rovněž kontrolou zjištěno, že došlo i k porušení povinnosti uložené policistům a zaměstnancům Policie ČR v Ch., a to v ustanovení § 14 zákona o ochraně osobních údajů. Kontrolou však nebylo možné zjistit, kdo se na zneužití osobních údajů podílel porušením svých povinností podle ustanovení § 14 zákona o ochraně osobních údajů.

Na základě výsledků kontroly Úřad zahájil s kontrolovaným subjektem správní řízení o uložení pokuty za porušení zákona o ochraně osobních údajů.

5.2 Statistika provedených kontrol

Skupina správy a kontroly osobních údajů Policejního prezidia České republiky předkládá na svých pravidelných instrukčně metodických zaměstnáních statistiku o zjištěných pochybeních (jedná se o zjištěné porušení interních aktů řízení vydaných v souvislosti s ochranou osobních údajů) v rámci kontrolní činnosti zvlášť určených pracovníků. Jedná se o kontroly oprávněnosti a nutnosti přístupu do centrálních informačních systémů, prováděné zvlášť určenými pracovníky při kontrolní činnosti v rámci celé Policie ČR. Zároveň zmíněný metodicko organizační článek určený pro tuto problematiku uvádí, že nejčastějším pochybením v této oblasti je využívání osobních údajů ve větším rozsahu než bylo nutné pro plnění daného úkolu, tzn. výběr a využití více informačních systémů než bylo potřebné pro splnění úkolu. V těchto případech se jedná o porušení povinnosti stanovené na úseku zpracování osobních údajů interními akty řízení Policie ČR, které je posuzováno a následně řešeno jako kázeňský přestupek u policisty nebo porušení pracovních povinností u zaměstnance.

Pro názornost předkládám následující statistiku prezentovanou Skupinou správy a kontroly osobních údajů Policejního prezidia České republiky pro účely metodické činnosti zvláště určených pracovníků v roce 2007.

	Počet kontrol	Počet kontrolovaných osob	Počet pochybení
2004	734	2117	82
2005	859	2416	116
2006	658	2037	154

K uvedenému počtu pochybení považuji za nutné uvést, že jsou zde zahrnuty i méně závažné tzv. ostatní pochybení, jako je např. neúplné vyplnění povinných položek při zadání dotazu pro jiného příjemce, ale s prokázáním oprávněnosti a nutnosti jeho zadání apod.

Na základě poznatků z prováděné kontrolní činnosti se domnívám, že jedním z důvodů častých pochybení může být i množství a formulace interních aktů řízení vydávaných samotnou Policií ČR k dané problematice a způsob jejich seznamování se s nimi, který především pro policisty základních útvarů je nedostatečný. Vzhledem k tomu, že se jde o problematiku značně složitou a v určitém smyslu i abstraktní, její pochopení sebou nese velkou časovou náročnost, která je jí ne vždy věnována. Proto vhodnější formulace a srozumitelný výklad by byly nejvhodnějším postupem, aby Policie ČR mohla plnit bez obav svoje náročné a odpovědné úkoly. Neboť odpovědnost za náležitou úroveň ochrany osobních údajů je náročným úkolem zasahujícím do každodenní činnosti policistů. Podle mého zjištění bych nedostatek také spatřovala v tom, že někteří vedoucí pracovníci pro vysvětlení a seznámení svých podřízených s interními akty řízení k uvedené problematice nevyužívají specializaci zvláště určených pracovníků. Podřízení jsou seznamováni formálně, většinou sdělením o vydání předpisu, bez podání konkrétních informací a seznámení s problematikou např. na praktických příkladech nebo konkrétních situacích.

5.3 Příklady pochybení

V souvislosti s profesním pochybením při nakládání s osobními údaji Policejní prezidium České republiky odbor vnitřní kontroly na svých intranetových stránkách⁴⁷, které jsou přístupné pro příslušníky a zaměstnance Policie ČR, zveřejňuje některé příklady pochybení ze své kontrolní činnosti. Pro přiblížení uvádím některé zobecněné případy.

- Příslušník vykonávající dozorčí službu provedl lustraci osoby a následně tuto lustraci při kontrole nebyl schopen doložit písemným materiálem, záznamem v informačním systému a ani jiným způsobem. Na pracovní stanici, ze které byl učiněn dotaz, se v té době střídalo několik pracovníků. Dle vyjádření tohoto příslušníka mohla být lustrace provedena neoprávněně kýmkoliv na jeho přístupové konto, protože při odchodu neprovedl odhlášení z pracovní stanice.
- Příslušník provedl dotaz do informačního systému pro soukromé účely.
- Příslušník provedl lustraci osob a do účelu dotazu uvedl číslo jednacích spisových materiálů, ve kterém tyto osoby nebyly uvedeny a důvodnost zadaných lustrací nebyl schopen doložit.
- Zaměstnanec Policie ČR neodůvodněně lustroval svého dřívějšího známého.
- Příslušník v době pracovní neschopnosti telefonicky požádal kolegu, aby mu ověřil registrační značku vozidla. Tento požadavek vznesl nad rámec svých pracovních povinností pro soukromou potřebu. Oslovený příslušník žádosti vyhověl, přičemž výsledek lustrace sdělil v té době nepovolané osobě i přes to, že příslušník neuvedl řádný důvod lustrace.
- Při prošetřování neobjasněného přestupku příslušník tipoval možného pachatele lustrací v evidenci pomocí dotazu na osoby bydlící na adrese. Při zadání dotazu omylem zaměnil dvě čísla popisná na stejné adrese a lustroval tak osoby na jiné adrese, než jak je uvedeno ve spisovém materiálu.
- Příslušník provedl lustraci osob, kterou odůvodnil tím, že zkoušel možnosti aplikace, protože s programem již delší dobu nepracoval.

⁴⁷ http://ppportal.pcr.cz/oks/Profesni_pochybeni/Profesni_pochybeni_osobni_udaje.htm

5.4 Příklad neoprávněného nakládání s osobními údaji

V závažnějším případě může dojít i k naplnění skutkové podstaty trestného činu podle ustanovení § 178 trestního zákona. Následující případ neoprávněného nakládání s osobními údaji byl pravomocným rozsudkem Okresního soudu v Hradci Králové ze dne 5. ledna 2006 posouzen jako trestný čin. Dle uvedeného rozsudku samosoudce v hlavním líčení rozhodl, že obžalovaný bývalý příslušník Policie ČR se uznává vinným, že jako příslušník Policie ČR služebně zařazený ve funkci policejního komisaře služby kriminální policie a vyšetřování, zapomněl v místě bydliště jemu známé osoby výpisy z evidence obyvatel a evidence motorových vozidel v počtu 11 listů. Předmětné výpisy s osobními údaji získal prostřednictvím policejního informačního systému „Bedrunka“ ke konkrétnímu okruhu zájmových osob. Tím tedy z nedbalosti neoprávněně zpřístupnil osobní údaje o jiném shromažďované v souvislosti s výkonem veřejné správy, **čímž spáchal trestný čin neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 178 odst. 1 trestního zákona.** Bylo prokázáno, že svým jednáním z nedbalosti tento bývalý příslušník Policie ČR neoprávněně zpřístupnil osobní údaje a tím naplnil ve všech znacích skutkovou podstatu uvedeného trestného činu. Policista byl propuštěn ze služebního poměru a rozsudkem soudu byl odsouzen k peněžitému trestu.

Uvedený příklad trestné činnosti policisty již patří do působnosti Ministerstva vnitra a jeho specializovaného útvaru **Inspekce ministra vnitra**. Činnost tohoto útvaru spočívá v odhalování a prověřování skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je příslušník Policie ČR. K porovnání vývoje a počtu trestných činů neoprávněného nakládání s osobními údaji za období účinnosti zákona o ochraně osobních údajů jsou uvedeny v následujících tabulkách. Tyto statistické údaje vycházejí z kriminálních statistik a informačních zdrojů Ministerstva vnitra, které útvar Inspekce ministra vnitra je prezentuje ve Zprávách o činnosti Inspekce ministra vnitra a trestné činnosti příslušníků Policie ČR za dané období.

Právní kvalifikace vybraných trestných činů policistů v letech 2003 – 2007

Skutek	2003	2004	2005	2006	2007	Celkem
Zneužívání pravomocí veřejného činitele § 158	202	95	90	60	65	512
Maření úkolu veřejného činitele § 159	19	6	10	11	10	56
Úplatkářství §§ 160-162	15	11	10	7	12	55
Účast na zločinném spolčení §§ 163a/1, 163b, 163c	1	1	0	0	0	2
Nadržování § 166	1	0	0	0	0	1
Neoprávněné nakládání s osobními údaji § 178	17	6	13	0	1	37
Podvod § 250	45	19	14	14	7	99
Pojistný podvod § 250a	51	22	13	8	15	109
Úvěrový podvod § 250b	7	2	2	11	7	29
Porušování povinností při správě cizího majetku § 255	1	0	0	0	0	1
Celkem za rok	359	162	152	111	117	901

Zdroj: <http://www.mvcr.cz/ministerstvo/imv/dokumenty.html>

6 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na to, jak se projevilo přijetí zákona o ochraně osobních údajů a jeho aplikace do praktických činností Policie ČR. Cílem mé práce tedy bylo podat základní přehled právní úpravy osobních údajů, jež mají vliv na práci Policie ČR při nakládání s osobními údaji, včetně přijatých vnitřních opatření samotnou Policií ČR. Jsem si vědoma, že se jedná pouze o základní informace, neboť daná problematika je velmi rozsáhlá. Doufám, že stanoveného cíle bylo dosaženo a předložená práce může být využitelná rovněž i jako výukový materiál pro nově nastupující příslušníky Policie ČR, nebo jako přípravný materiál pro budoucí absolventy služební zkoušky.

Ochrana osobních údajů - tento nový fenomén, se kterým se potýká nejen celá veřejná správa, ale i značná část společnosti, je pro Policii ČR i pro policisty změnou. A to změnou nejen v rámci administrativy, ale i v přístupu ke své práci. Jako každá změna, je i tato změna přijímána rozličným způsobem.

Policie ČR přijala vnitřní předpisy a stanovila pravidla, která vycházejí z obecné zákonné úpravy a konkretizují práva a povinnosti jednotlivých pracovníků v této oblasti. Pouze těmito interními akty řízení a kontrolní činností jejich dodržování však není možné docílit úspěšného řešení této problematiky. Ukázalo se, že jednou z nejdůležitějších a nejefektivnějších činností v oblasti je metodická činnost. Z důvodu zákonného nakládání a náležité ochrany osobních údajů v rámci Policie ČR je tedy nezbytné, aby každý příslušník i zaměstnanec Policie ČR byl náležitě seznámen se základními pojmy a povinnostmi v této oblasti. Zejména však s jejím významem. Nejlépe tím, že si uvědomí, že i s jeho osobními údaji je nějakým způsobem nakládáno a pokud nebudou dodržovány stanovené povinnosti, může být narušeno i jeho soukromí.

Policie ČR v této souvislosti vytvořila samostatnou skupinu pro správu a kontrolu osobních údajů, která se zabývá nejen právními předpisy a kontrolou, ale jednou z jejich dalších náplní je metodické řízení zpracování osobních údajů v rámci celé Policie ČR. Této skupině podléhají tzv. zvlášť určené pracovníci na úrovni

krajských a okresních ředitelstvích Policie ČR. Právě tito pracovníci učí ostatní jak s osobními údaji zacházet a jak je chránit. Podle mého názoru je specializace těchto pracovníků využívána stále ještě nedostatečně a často jsou bohužel vnímáni jen jako kontrolní orgán. Zatím jen malé procento příslušníků, nebo vedoucích pracovníků se na ně obrací při řešení konkrétních situací a žádají je o spolupráci nebo radu. Zvláště určení pracovníci si uvědomují, že plošná a formální školení v této oblasti mají jen nepatrný dopad na skutečné pochopení věci. Proto se snaží využít každé příležitosti k individuálnímu přístupu a vysvětlování této problematiky ve všech souvislostech. Tato činnost je stále potřebná, aby se předcházelo případným nedorozuměním nebo dokonce přímo pochybením.

Jak jsem se již zmínila ve své práci, automatizované zpracování osobních údajů v sobě nese velká rizika. V tomto ohledu má Policie ČR stanovena jasná a vcelku přísná pravidla. Každému policistovi je přidělen přístup na základě jeho služebního zařazení a pracovní náplně, všechny tyto přístupy jsou monitorovány pro kontrolní činnost. On sám odpovídá za každý přístup k osobním údajům a má za povinnost oprávněnost použití tohoto dotazu prokázat. Kontrolní činnost pracovníků zaměřených na ochranu osobních údajů je převážně zaměřena na oprávněnost a nutnost využití informačních systémů. Z jejich kontrolní činnosti je dnes již patrné, že policisté dodržují přijatá opatření ke zpracování osobních údajů v Policii ČR a situace se v tomto ohledu velmi zlepšila. Pokud se zjistí nějaká pochybení, v drtivé většině se jedná o nesprávný postup, ale oprávněnost přístupu do evidence je prokázána. Nesprávný postup pramení z nedostatečného seznámení nebo nepochopení.

Na závěr lze konstatovat, že v současné době již příslušníci i zaměstnanci Policie ČR chápou ochranu osobních údajů jako samozřejmou součást své každodenní práce.

Seznam použité literatury

1. Fryšták, M.: *Ochrana osobních údajů a policejní informační systémy*. Časopis Policista. Vydalo: MV ČR Odbor prevence kriminality. Praha. Ročník 2003, číslo 7.
2. Kučerová, A., Bartík, V., Peca, J., Neuwirt, K., Nejedlý, J.: *Zákon o ochraně osobních údajů*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2003, 406 s. ISBN 80-7179-762-6.
3. Macek, P., Uhlíř, L.: *Dějiny policie a četnictva*. 1. vydání. Praha: Vydavatelství Police History, 1999, 230 s. ISBN-80-902670-0-9.
4. Mates, P.: *Ochrana soukromí ve správním právu*. 2. rozšířené vydání. Praha. Linde 2006, 320 s. ISBN-80-7201-589-3.
5. Mates, P.: *Ochrana osobních údajů*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze Nakladatelství Karolinum, 2002, 73 s. ISBN-80-246-0469-8.
6. Mates, P., Rajman, J.: *Zpracování osobních údajů při policejní činnosti a jejich ochrana*. Časopis Data security management. Ročník 2001, číslo 4.
7. Mates, P., Čechmánek, B., Hromádka, M., Kramář, K., Rajman, J.: *Policejní právo právní předpisy s komentářem*. 2. aktualizované vydání. Praha. Linde 2004. ISBN-80-7201-482-X.
8. Matoušová, M., Hejlík, L.: *Osobní údaje a jejich ochrana. Knížka pro praxi*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2003, 416 s. ISBN-80-86395-50-2.
9. Matoušová, M., a kol.: *Ochrana osobních údajů v otázkách a odpovědích*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing s.r.o., 2004, 160 s. ISBN-80-7357-037-8.
10. Rak, R., a kol.: *Informatika v kriminalistické a bezpečnostní praxi*. 1. vydání. Praha: Ministerstvo vnitra odbor personální práce a vzdělávání, 2000, 471 s.
11. Informační bulletin Úřadu pro ochranu osobních údajů. Dostupné: www.uoou.cz.
12. Nařízení Ministerstva vnitra č. 48/2006, kterým se upravuje postup při ochraně osobních údajů v Ministerstvu vnitra a v Policii České republiky.
13. Rozkaz policejního prezidenta č. 31/2007, kterým se stanoví organizace Policejního prezidia České republiky.
14. Sbírky stanovisek, upozornění a metodických pokynů v oblasti zpracování osobních údajů. Vydává Kancelář policejního prezidenta – skupina správy a kontroly osobních údajů.

15. Věstníky Úřadu pro ochranu osobních údajů. Dostupné: www.uoou.cz.
16. Výroční zprávy Úřadu pro ochranu osobních údajů. Dostupné: www.uoou.cz.
17. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
18. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
19. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
20. Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel a o změně některých zákonů.
21. Zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu a o změně zákona, ve znění pozdějších předpisů.
22. Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.
23. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 110/2006 o obecné kontrole v Policii České republiky.
24. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 55/2007, kterým se stanoví některé bližší podmínky a postupy pro zpracování osobních údajů při plnění úkolů Policie České republiky (o ochraně osobních údajů).
25. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 138/2007 o programu „Dotazy do informačních systémů“.

Internetové zdroje:

[online]

26. <http://www.mvcr.cz/prezentace/omps.html> [cit. 9.10.2007]
27. <http://www.uoou.cz> [cit. 16.10.2007, 5.12.2007]
28. http://ppportal.pcr.cz/Profesni_pochybeni/Profesni_pochybeni_osobni_údaje.htm [cit. 14.1.2008]
29. <http://www.mvcr.cz/ministerstvo/imv/dokumenty.html> [cit. 21.2.2008]

Přílohy

Příloha č. 1: Služební zkouška – písemná část

Příloha č. 2: Doklad o seznámení se základními pojmy a povinnostmi pracovníka při
zpracování osobních údajů

Příloha č. 3: Okruhy činností zvláště určených pracovníků

SLUŽEBNÍ ZKOUŠKA – PÍSEMNÁ ČÁST

NÁMĚTY K TÉMATŮM JSOU PRŮŘEZOVĚ Z OBLASTÍ

OBSAH:

- I. ÚSTAVNÍ POŘÁDEK ČESKÉ REPUBLIKY
- II. SLUŽEBNÍ POMĚR PŘÍSLUŠNÍKŮ BEZPEČNOSTNÍCH SBORŮ
- III. INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM A KRIZOVÉ ŘÍZENÍ
- IV. TRESTNĚ PRÁVNÍ A SPRÁVNÍ ODPOVĚDNOST
- V. OCHRANA UTAJOVANÝCH SKUTEČNOSTÍ
- VI. OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ
- VII. ZÁKLADNÍ ZNALOSTI O EVROPSKÉ UNII
- VIII. ZÁKLADNÍ ZNALOSTI ZÁSAD PRVNÍ POMOCI

VI. OCHRANA OSOBNÍCH ÚDAJŮ

1. Osobním údajem je:

- a) jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu, tedy právnické nebo fyzické osoby, lze-li ji přímo nebo nepřímo identifikovat,
- b) jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu, tedy právnické nebo fyzické osoby, lze-li ji přímo identifikovat,
- c) jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu, tedy fyzické osoby, lze-li ji přímo nebo nepřímo identifikovat.

2. Citlivým údajem je osobní údaj:

- a) vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu, sexuálním životě subjektu údajů,
- b) vypovídající o členství v odborových organizacích, náboženství a filosofickém přesvědčení a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů,
- c) uvedený v odpovědích a) i b).

3. Anonymním údajem je takový údaj:

- a) který neobsahuje jméno, příjmení, datum narození a bydliště osoby,

- b) který buď v původním tvaru nebo po provedeném zpracování nelze vztáhnout k určenému nebo určitelnému subjektu údajů,
- c) který neobsahuje jméno, příjmení, datum narození a bydliště osoby, může však obsahovat rodné číslo.

4. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů:

- a) se vztahuje jen na automatizované zpracovávání osobních údajů,
- b) se vztahuje na veškeré zpracovávání osobních údajů, ať k němu dochází automatizovaně nebo jinými prostředky,
- c) se vztahuje jen na případy počítačového zpracovávání osobních údajů.

5. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů:

- a) se vztahuje i na zpracování osobních údajů, které provádí fyzická osoba výlučně pro osobní potřebu,
- b) se nevztahuje na zpracování osobních údajů, které provádí fyzická osoba výlučně pro osobní potřebu,
- c) se vztahuje i na zpracování osobních údajů, které provádí fyzická osoba výlučně pro osobní potřebu, pokud tyto údaje nebyly zveřejněny.

6. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů:

- a) se nevztahuje na nahodilé shromažďování osobních údajů, pokud tyto údaje nejsou dále zpracovávány,
- b) se vztahuje i na nahodilé shromažďování osobních údajů, i když nejsou tyto údaje dále zpracovávány,
- c) se nevztahuje na osobní údaje shromážděné pro výkon nezávislého povolání i když jsou dále zpracovávány.

7. Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů:

- a) se na policii nevztahuje,
- b) se na policii vztahuje s výjimkami stanovenými zákonem č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky,
- c) se na policii vztahuje bez výjimek.

8. Likvidací osobních údajů dle zák. č. 101/2000 Sb. se rozumí:

- a) odstranění jména, příjmení, data narození a bydliště osoby ze zpracovávaných údajů,
- b) fyzické zničení jejich nosiče, jejich fyzické vymazání, jejich trvalé vyloučení z dalších zpracování nebo jejich dočasné znepřístupnění uživatelům,
- c) fyzické zničení jejich nosiče, jejich fyzické vymazání nebo jejich trvalé vyloučení z dalších zpracování.

9. Při předcházení a odhalování trestné činnosti, zjišťování pachatelů trestných činů a konání vyšetřování o trestných

činech (dále jen „při plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením):

- a) je policie povinna stanovit účel, k němuž mají být osobní údaje zpracovány, a shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu a v rozsahu nezbytném pro jeho naplnění,
- b) je policie povinna stanovit účel, k němuž mají být osobní údaje zpracovávány, přičemž rozsah shromažďovaných osobních údajů není omezen,
- c) je policie povinna dodržovat pouze ustanovení trestního řádu, neboť účel zpracování ani rozsah shromažďovaných osobních údajů není v trestním řízení omezen.

10. Při plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením:

- a) je policie oprávněna zpracovávat nepravdivé, nepřesné a neověřené osobní údaje za předpokladu, že tyto údaje budou bezodkladně opraveny nebo ověřeny,
- b) je policie oprávněna zpracovávat nepravdivé, nepřesné a neověřené osobní údaje za předpokladu, že tyto údaje jsou tak označeny,
- c) není policie oprávněna zpracovávat nepravdivé, nepřesné a neověřené údaje.

11. Při pátrání po osobách, po nichž bylo vyhlášeno pátrání:

- a) je policie oprávněna sdružovat osobní údaje získané k rozdílným účelům, přičemž není oprávněna zpracovávat citlivé údaje těchto osob,
- b) je policie oprávněna sdružovat osobní údaje získané k rozdílným účelům a zpracovávat i citlivé údaje těchto osob, je-li to nezbytné k jejich nalezení,
- c) není policie oprávněna sdružovat osobní údaje získané k rozdílným účelům; je však oprávněna zpracovávat citlivé údaje těchto osob, je-li to nezbytné k jejich nalezení.

12. Při plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením:

- a) policie neprodleně ohlašuje Úřadu pro ochranu osobních údajů zřízení každé evidence obsahující osobní údaje; není však povinna Úřadu sdělovat název útvaru odpovědného za zpracování osobních údajů, účel evidence, kategorii subjektů údajů a popis opatření k jejich ochraně,
- b) policie neprodleně ohlašuje Úřadu pro ochranu osobních údajů zřízení každé evidence obsahující osobní údaje; součástí tohoto ohlášení je i název útvaru odpovědného za zpracování osobních údajů, účel evidence, kategorie subjektů údajů a osobních údajů a popis opatření k jejich ochraně,
- c) policie hlásí Úřadu pro ochranu osobních údajů zřízení evidence, pouze pokud tato evidence obsahuje citlivé údaje.

- 13. Policie na písemnou žádost osoby provede opravu nebo likvidaci nepravdivých nebo nepřesných osobních údajů, které se k ní vztahují a které jsou zpracovávány při plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením:**
- a) vždy neprodleně po doručení písemné žádosti,
 - b) jen v případě, že jde o nepravdivé údaje,
 - c) jen v případě, že tím nedojde k ohrožení plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením nebo k ohrožení oprávněných zájmů třetích osob.
- 14. Policie na písemnou žádost o sdělení údajů zpracovávaných při plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením**
- a) tyto údaje nesdělí,
 - b) tyto údaje nesdělí, pokud by tím došlo k ohrožení plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením nebo k ohrožení oprávněných zájmů třetích osob,
 - c) tyto údaje sdělí, pouze pokud dojde ke zbavení povinnosti mlčenlivosti.
- 15. Policie provede likvidaci osobních údajů pohřešované nebo hledané osoby:**
- a) bez zbytečného odkladu po jejím nalezení (zadržení),
 - b) bez zbytečného odkladu po jejím nalezení (zadržení), s výjimkou opakovaného hledání nebo pohřešování nebo důvodného předpokladu, že osoba bude opětovně hledána nebo pohřešována,
 - c) s výjimkou případů, kdy jsou tyto údaje potřebné k operativnímu rozpracování osoby.
- 16. Jsou-li osobní údaje nadále potřebné pro plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením nebo při pátrání po osobách prověřuje policie:**
- a) nejméně jednou za rok,
 - b) nejméně jednou za 5 roků,
 - c) nejméně jednou za 3 roky.
- 17. Policie osobní údaje jiným orgánům nebo osobám:**
- a) předává, stanoví-li tak zvláštní zákon nebo je-li to ve prospěch osoby, k níž se údaje vztahují a tato osoba dala souhlas, případně lze její souhlas na základě okolností důvodně očekávat nebo je-li to nezbytné k odstranění bezprostředního závažného ohrožení osob nebo veřejného pořádku,
 - b) nepředává, výjimku tvoří případy mezinárodní spolupráce s jinými policejními organizacemi,
 - c) předává jen za podmínek, které stanoví trestní řád.
- 18. Informace z evidencí, které vede policie, se poskytují:**

- a) službám působícím v policii, ministerstvu vnitra, Bezpečnostní informační službě, Vojenskému obrannému zpravodajství, Vojenské policii a dalším státním orgánům a organizacím a soudním exekutorům, jen je-li to nutné pro plnění jejich úkolů podle zákona,
- b) jen službám působícím v policii, ministerstvu vnitra a Bezpečnostní informační službě,
- c) každému subjektu, který prokáže, že má na poskytnutí právní zájem.

19. Osobní údaje z evidencí provozovaných jinými správci a zpracovateli na základě zvláštního zákona:

- a) nemůže policie požadovat,
- b) může policie požadovat pouze pro plnění úkolů policie v souvislosti s trestním řízením,
- c) může policie požadovat pro plnění jakéhokoliv konkrétního úkolu policie.

20. Příslušník policie je oprávněn získávat a využívat údaje z evidencí:

- a) pouze pokud je to nutné pro plnění jeho konkrétního úkolu a v rozsahu potřebném pro jeho splnění,
- b) ze všech evidencí ke kterým má přístup, bez ohledu na to, zda jejich údaje jsou nutné pro splnění konkrétního úkolu,
- c) pouze pokud je to nutné pro plnění jeho konkrétního úkolu a v rozsahu potřebném pro jeho splnění; v ostatních případech pouze po souhlasu vedoucího pracovníka.

**DOKLAD O SEZNÁMENÍ SE ZÁKLADNÍMI POJMY
A POVINNOSTMI PRACOVNÍKA PŘI ZPRACOVÁNÍ OSOBNÍCH
ÚDAJŮ
(DOKLAD O SEZNÁMENÍ)**

služební hodnost, hodnostní označení, titul, jméno a příjmení

osobní evidenční číslo

útvár Policie České republiky a organizační článek

Čl. 1

Povinnosti stanovené v tomto Dokladu o seznámení se vztahují na všechna zpracování osobních údajů prováděná v rámci Policie České republiky.

Čl. 2

Základní pojmy „osobní údaj“ a „zpracování osobních údajů“

(1) Osobním údajem (§ 4 písm. a) zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů) se rozumí jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu.

(2) Zpracováním osobních údajů (§ 4 písm. e) zákona č. 101/2000 Sb.) se rozumí jakákoliv operace nebo soustava operací, které správce nebo zpracovatel systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky. Zpracováním osobních údajů se rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace.

Čl. 3

Povinnosti pracovníka (příjemce)

(1) Pracovník je příjemcem, pokud v rámci svých služebních nebo pracovních úkolů nebo povinností (dále jen „úkol“) zpracovává osobní údaje, a

- a) povinnost nebo právo zpracovávat osobní údaje má stanoveny v popisu pracovní náplně, vyplývají z jeho pracovního zařazení nebo je má

stanoveny v interním aktu řízení, jímž byl určen k výkonu činnosti při zpracování osobních údajů, nebo

- b) byl určen příjemcem pravidelně využívajícím osobní údaje pro plnění svých úkolů.

(2) Pracovník, který je příjemcem, je povinen s ohledem na úkol, který plní

- a) zpracovávat nebo jinak nakládat s osobními údaji výlučně v souladu s právními předpisy a pouze v souladu a způsobem stanoveným interním aktem řízení upravujícím zpracování osobních údajů,
- b) při shromažďování osobních údajů a jejich pořizování na fyzické nosiče (papírový nosič, paměťové médium) ověřovat, zda jsou osobní údaje pravdivé a přesné, pokud právní předpis nestanoví jinak, zda jsou nezbytné pro účel zpracování osobních údajů a zda byly osobní údaje získány v souladu s právními předpisy a interními akty řízení upravujícími zpracování osobních údajů; stanoveným způsobem označovat nepravdivé, nepřesné nebo neověřené osobní údaje, pokud je jejich zpracování povoleno,
- c) využívat osobní údaje pouze v rozsahu stanovených oprávnění a pouze v rozsahu nutném pro plnění úkolů,
- d) využívat osobní údaje pouze k tomu účelu, pro který mu byly zpřístupněny; pro jiné účely je využití přípustné pouze tehdy, jestliže by mu i pro tento účel mohly být osobní údaje zpřístupněny; v případě dalšího využití osobních údajů ověřovat jejich aktuálnost,
- e) uchovávat zpřístupněné osobní údaje v písemné nebo jiné formě jen po dobu nezbytně nutnou k naplnění účelu, pro který mu byly zpřístupněny nebo by mu mohly být zpřístupněny, a poté zajistit jejich likvidaci, pokud interní akt řízení nestanoví jinak; pokud není likvidace prováděna s ohledem na podmínky organizačního celku bezprostředně, přijmout opatření podle písmene l),
- f) prokázat oprávněnost a nutnost přístupu k osobním údajům při kontrole jím uskutečněných přístupů s přihlédnutím k charakteru zpracování osobních údajů (zpravidla spisem nebo dokumentem, pro jehož zpracování byl přístup uskutečněn, specifikací úkolu nebo činnosti, v rámci které bylo uskutečnění přístupu nutné nebo je standardně prováděno, interním aktem řízení, na jehož základě prováděl svoji činnost),
- g) bezodkladně a prokazatelným způsobem informovat správce, zpracovatele nebo vedoucího pracovníka, zjistí-li nesoulad nebo má-li pochybnosti o osobních údajích při jejich zpracování nebo o nesouladu zpracování osobních údajů s právními předpisy nebo interními akty řízení,
- h) zřizovat přístupy a provádět jejich změny pouze stanoveným postupem podle požadavků,

- i) ověřovat, poskytuje-li údaje dalšímu příjemci, pokud je to možné, zda tento je oprávněn získávat osobní údaje a v jakém rozsahu,
- j) pokud zpracovává spisy (i jednotlivé dokumenty) k provedení řízení podle právního předpisu (např. v rámci trestního řízení, přestupkového řízení, řízení o vydání zbrojního průkazu, řízení o povolení trvalého pobytu) automatizovaně, osobní údaje po ukončení řízení likvidovat nebo spisy (jedinlivé dokumenty) anonymizovat (tj. likvidovat údaje, na základě kterých by bylo možno zpětně určit konkrétní osobu), pokud není interním aktem řízení stanoveno jinak,
- k) pokud zpracovává spisy (dokumenty) obsahující osobní údaje na pracovní stanici (počítačové sestavě), jejíž další uživatelé se s nimi nejsou oprávněni seznámit, zpracovávat tyto spisy (dokumenty) pouze pod svým uživatelským kontem pro přístup k pracovní stanici, které mu bylo vytvořeno; v případě, že nemá uživatelské konto vytvořeno, ukládat tyto spisy (dokumenty) pouze na přenosné paměťové médium (disketa, CD apod.) a to zajistit proti zneužití,
- l) přijmout opatření, aby při zpracování osobních údajů, souborů a spisů (dokumentů) obsahujících osobní údaje a žádostí o jejich zpřístupnění nemohlo dojít k neoprávněnému nebo nahodilému přístupu k osobním údajům, k jejich změně, zničení či ztrátě, neoprávněným přenosům, k jejich jinému neoprávněnému zpracování, jakož i k jinému zneužití, a to i po ukončení zpracování osobních údajů (jedná se zejména o neoprávněné pořizování kopií, o přítomnost nepovolaných osob při provádění zpracování); takovým opatřením je např. dodržení formy a postupu zpracování, zajištění spisů (dokumentů) při jejich odesílání a ukládání, uzamykání kanceláře, ukládání spisů (dokumentů) na chráněné místo, a to i po jejich vyřazení ze zpracování, před provedením jejich likvidace, zabezpečení otevřených programových aplikací s osobními údaji před vizuálním nebo jiným přístupem nepovolaných osob, zabezpečení spisů (dokumentů), na jejichž základě je prováděn některý z úkonů zpracování, zabezpečení médií, zabezpečení souborů a spisů (dokumentů) zpracovávaných automatizovaně před přístupem nepovolaných osob stanovením přístupového hesla,
- m) zachovávat mlčenlivost o zpracovávaných osobních údajích a bezpečnostních opatřeních souvisejících se zpracováním osobních údajů, jejichž zveřejnění by ohrozilo zabezpečení osobních údajů (ochrana přístupových hesel, uložení pracovních stanic, organizace zpracovávání osobních údajů a s tím související písemné zpracování apod.),
- n) při zpracování a nakládání s osobními údaji důsledně dbát práva na ochranu soukromého a osobního života subjektu údajů,
- o) plnit další povinnosti stanovené interním aktem řízení pro konkrétní zpracování osobních údajů, se kterými byl seznámen.

(3) Pracovník, kterému byl zřízen přímý přístup z pracovní stanice, je dále povinen

- a) chránit své přístupové heslo před možným zneužitím,

- b) při zadávání přístupového hesla nepovolit jeho uložení v pracovní stanici,
- c) neumožnit ostatním pracovníkům použití svého přístupového konta,
- d) při přerušení nebo skončení práce na pracovní stanici ukončit aplikaci, provést odhlášení nebo jinak zamezit přístupu k pracovní stanici.

Čl. 4

Další povinnosti pracovníka

(1) Povinnosti příjemce (čl. 3) je povinen plnit i pracovník, který nebyl určen příjemcem, ale osobní údaje mu byly zpřístupněny jednorázově pro plnění úkolu vyplývajícího z právního předpisu nebo interního aktu řízení.

(2) Povinnosti příjemce je povinen plnit i pracovník, kterému byly osobní údaje zpřístupněny neoprávněně nebo nahodile.

Čl. 5

Pracovník bere na vědomí:

- a) Pracovník je povinen zachovávat mlčenlivost o osobních údajích a o bezpečnostních opatřeních, jejichž zveřejnění by ohrozilo zabezpečení osobních údajů. Porušení této povinnosti je přestupkem podle § 44 odst. 1 zákona č. 101/2000 Sb.
- b) Porušení povinnosti stanovené pracovníkovi na úseku zpracování osobních údajů interními akty řízení je kázeňským přestupkem nebo porušením (pracovní) povinnosti vyplývajících z právních předpisů, pokud se nejedná o trestný čin.
- c) Pokud pracovník zpracovává osobní údaje pro plnění svých úkolů, aniž by mu však bylo toto zpracování osobních údajů stanoveno nebo umožněno interním aktem řízení, je správcem ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb. a je odpovědný za jím prováděné zpracování osobních údajů a plnění povinností správce stanovených zákonem č. 101/2000 Sb. a interními akty řízení. Porušení některých povinností pracovníka jako správce je přestupkem podle § 44 odst. 2 zákona č. 101/2000 Sb.
- d) Neoprávněné nakládání s osobními údaji může být trestným činem (§ 178 zákona č. 140/1961).

Čl. 6

Pracovník byl seznámen se základními pojmy a povinnostmi pracovníka při zpracování osobních údajů a převzal kopii Dokladu o seznámení.

vedoucí pracovník (pracovník, který provedl seznámení)

podpis

Dne: _____

podpis seznámeného pracovníka

Okruhy činností zvlášť určených pracovníků

I. Působnost zvlášť určeného pracovníka

- a) na všechny organizační celky,
- b) na všechna zpracování osobních údajů.

II. Okruhy činností zajišťované zvlášť určeným pracovníkem

a) metodická činnost (poskytování konzultací, zajišťování školení, provádění seznamování s interními akty řízení)

1. obecně problematika zpracování osobních údajů:
 - 1.1. základní cíle,
 - 1.2. základní pojmy (osobní údaj, zpracování osobních údajů),
 - 1.3. základní zásady,
2. obecně závazné právní předpisy a interní akty řízení,
3. organizace a principy problematiky zpracování osobních údajů v rámci policie,
4. principy zpřístupňování osobních údajů včetně zásad pro prokazování oprávněnosti a nutnosti přístupu a principů použití dotazovacích nástrojů,
5. při řešení konkrétních situací (pomoc správcům konkrétních zpracování osobních údajů),
 - 5.1. při posouzení legitimacy (oprávněnosti) konkrétního zpracování osobních údajů (právní titul),
 - 5.2. při posouzení charakteru a organizace konkrétního zpracování osobních údajů (posouzení, zda se jedná o samostatné zpracování, logické spojení s jiným zpracováním, zda se jedná o zpracování pro plnění úkolů policie nebo o provozní zpracování apod.),
 - 5.3. při řešení jednotlivých institutů konkrétního zpracování osobních údajů (zejména účel, kategorie subjektů údajů a osobních údajů),
 - 5.4. při zpracování interních aktů řízení pro konkrétní zpracování osobních údajů,
 - 5.5. při vyřizování žádostí subjektů údajů a žádostí o zpřístupnění osobních údajů,
6. zobecnění poznatků z výkonu obecné kontroly,

b) výkon obecné kontroly na úseku

1. zajištění souladu zpracování osobních údajů s právními předpisy

a interními akty řízení, a to v rámci zpracování osobních údajů, u nichž je správcem organizační celek v působnosti zvlášť určeného pracovníka,

2. plnění povinností subjektů účastnících se zpracování osobních údajů v rámci působnosti zvlášť určeného pracovníka,
3. prokazování oprávněnosti a nutnosti přístupu,

c) hlášení o zahájení zpracování osobních údajů

metodická pomoc organizačním celkům v působnosti zvlášť určeného pracovníka při zpracování hlášení o zahájení zpracování osobních údajů,

d) evidence zpracování osobních údajů

1. vedení evidence zpracování osobních údajů, jejichž správcem je organizační celek v působnosti zvlášť určeného pracovníka,
2. koordinace vyřízení žádostí u organizačních celků v působnosti zvlášť určeného pracovníka (rozeslání žádosti, zpracování návrhu odpovědi podle návrhů organizačních celků v působnosti zvlášť určeného pracovníka),

e) shromažďování podnětů a stanovisek

od organizačních celků v působnosti zvlášť určeného pracovníka v oblasti zpracování osobních údajů a jejich zobecňování pro metodickou činnost a výkon obecné kontroly, příp. jejich zprostředkování věcně příslušným subjektům.

Seznam zkratek

Ministerstvo vnitra – Ministerstvo vnitra České republiky.

Policie ČR – Policie České republiky.

Zákon o PČR – Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o ochraně osobních údajů – Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Úřad – Úřad pro ochranu osobních údajů.

Úmluva – Úmluva č. 108 o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat.